

Jan Japelj

ANALIZA USPEŠNOSTI ODKRIVANJA PRANJA DENARJA: PRIMERJAVA
SLOVENIJE IN NEMČIJE
MONEY LAUNDRY DETECTION: A COMPARATIVE STUDY OF GERMANY AND
SLOVENIA

Diplomska naloga
Mentor: doc. dr. Mitja Steinbacher

Ljubljana, 2024

ZAHVALA

Za uspešno vodenje in spodbudo pri pisanju diplomske naloge se zahvaljujem mentorju, doc. dr. Mitji Steinbacherju,. Zahvaljujem se tudi Fakulteti za pravo in ekonomijo za vse predano znanje skozi vsa leta študija. Zahvala gre tudi moji družini za podporo pri študiju in pisanju diplomske naloge.

Kazalo

UVOD	6
1.1 Opredelitev področja in opis problema.....	6
1.2 Namen in cilji raziskave.....	7
1.3 Metode raziskovanja	7
1.4 Omejitve raziskave	8
1.5 Temeljni hipotezi diplomske naloge.....	8
PRANJE DENARJA: PRAVNI IN TEORETIČNI VIDIKI.....	9
2.1 Opredelitev pojma pranja denarja.....	9
2.1.1 Pravne opredelitve: Slovenija	9
2.1.2 Pravne opredelitve: Nemčija.....	10
2.1.3 Teoretično aplikativne opredelitve.....	11
2.2 Zgodovina pranja denarja.....	12
2.3 Metode pranja denarja.....	16
2.3.1 Nakup blaga visoke vrednosti	17
2.3.2 Podjetja, ki so intenzivno vezana na gotovino.....	19
2.3.3 Pranje denarja v sektorju iger na srečo	21
2.3.4 Neprofitne organizacije	22
2.3.5 Tehnike pranja denarja z elektronskimi plačilnimi sistemi	23
PRAVNI IN INSTITUCIONALNI OKVIR PREPREČEVANJA PRANJA DENARJA	29
3.1 Direktive glede preprečevanja pranja denarja v EU	29
3.1.1 Četrta direktiva o preprečevanju pranja denarja (AMLD 4 - 2017).....	30
3.1.2 Peta direktiva o pranju denarja (AMLD5 – 2020)	30
3.1.3 Šesta direktiva o pranju denarja (AMLD6 – 2021).....	31
3.2 Institucije na področju preprečevanja pranja denarja v EU	32
3.2.1 Svet Evrope.....	32
3.2.2 Projektna skupina za finančno ukrepanje (angl. <i>Financial Action TaskForce</i> (FATF))	32
3.2.3 Organ za boj proti pranju denarja (AMLA).....	33
3.3 Institucije na področju preprečevanja pranja denarja v Sloveniji in Nemčiji	34
3.3.1 Urad Republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja	34
3.3.2 Banka Slovenije	36
3.3.3 Zvezni organ za finančne storitve (BaFin)	37
3.3.4 Finančna obveščevalna enota Nemčija (FIU).....	38
TEHNOLOŠKI VIDIKI PRANJA DENARJA	39
4.1 Raba umetne inteligence pri pranju denarja.....	39

4.2 Raba digitalnih valut in kriptovalut pri pranju denarja.....	40
4.3 Tehnologija veriženja blokov (ang. <i>blockchain</i>) kot vzvod za pranje denarja.....	43
ANALITSKI DEL: PRIMERJALNA ANALIZA USPEŠNOSTI ODKRIVANJA PRANJA DENARJA MED SLOVENIJO IN NEMČIJO	45
5.1 Pranje denarja v izbranih državah Evropske unije	45
5.2 Preverjanje hipotez	50
5.2.1 Hipoteza 1	51
5.2.2 Hipoteza 2	52
SKLEP.....	53
REFERENCE	55
PRILOGE	60
POVZETEK.....	67
SUMMARY	68

Kazalo slik

Slika 1: Faze pranja denarja (Urada RS za preprečevanje pranja denarja, 2024).....	17
Slika 2: Metodo prenosa denarja Hawala (CFI, 2023).....	25
Slika 3: Največkrat uporabljene tehnike pranja denarja v letu 2022 (Poročilo o delu urada republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja za leto 2022).....	27
Slika 4: Organizacijska shema urada RS za preprečevanje pranja denarja (Urad RS za preprečevanje pranja denarja, 2023)	36
Slika 5: Organizacijska shema urada BAFIN (BAFIN, 2024)	38
Slika 6: Število bitcoin bankomatov od leta 2014 do leta 2024 (Coin ATM radar, 2024)	41
Slika 7: »Mešanje« kriptovalut (Organizacija združenih narodov, 2023)	42
Slika 8: Shema plačila in menajve Blockchain (Balaskas, Franqueira, 2018)	44
Slika 9: Primeri pranja denarja v nekaterih evropskih državah med letoma 2016 in 2021 (Eurojust, 2022)	45
Slika 10: Primeri pranja denarja v nekaterih evropskih državah med letoma 2016 in 2021 (povprečno na milijon prebivalcev) (Eurojust 2022 in Eurostat 2024)	46
Slika 11: Statistika pregona v zvezi s pranjem denarjem v Nemčiji. (FATF, 2022)	47
Slika 12: Statistika pregona v zvezi s pranjem denarjem v Sloveniji (Urad RS za preprečevanje pranja denarja, 2022)	47
Slika 13: Kaznovanje oseb povezano z pranjem denarja v Nemčiji (FATF, 2022)	48
Slika 14: Število podanih kazenskih ovadb policije za kaznivo dejanje pranja denarja (Urad RS za preprečevanje pranja denarja, 2022)	49

Kazalo tabel

Tabela 1: Rezultati hipoteze 1	51
Tabela 2: Rezultati hipoteze 2	52

Seznam uporabljenih kratic:

AML - Preprečevanje pranja denarja (ang. *Anti money laundering*)

AMLA - Organ za preprečevanje pranja denarja

AMLD - Direktiva o preprečevanju pranja denarja

ATM - Bankomat

BaFin - Nemški zvezni organ za finančne storitve

EMU - Ekonomska in monetarna unija

EU - Evropska unija

Europol - Evropska organizacija kriminalistične policije (ang. European Criminal Police Organisation)

FATF - Projektna skupina za finančno ukrepanje

FIU - Finančna obveščevalna enota (angl. *Financial Intelligence Unit*)

GWG - Nemški zakon o preprečevanju pranja denarja (nem. *Geldwäschegesetz*)

Interpol - Mednarodna organizacija kriminalistične policije (ang. International Criminal Police Organisation)

STGB - Nemški kazenski zakonik (nem. *Strafgesetzbuch*)

WPHG – Nemški zakon o trgovanju z vrednostnimi papirji (*Wertpapierhandelsgesetz*)

ZPPDFT - Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma

UVOD

1.1 Opredelitev področja in opis problema

Osrednja tema diplomske naloge je pranje denarja. Pranje denarja je neločljivo povezano s kriminalno aktivnostjo. Gilmour (2016) denimo ugotavlja, da razširjenost organiziranega kriminala poganja raznorodnost metod, ljudi, geografskih območij in skupin, ki jih združuje kriminalna dejavnost. Ob tem izpostavi (prav tam), da le-to predstavlja izrazite izzive pred regionalne in nacionalne organe pregona, še zlasti ob vse večji razširjenosti sodobnih tehnologij. Države članice EU se s konvencijo Sveta Evrope o pranju, odkrivanju, zasegu in zaplembi premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem, in o financiranju terorizma zavezujejo, da bodo te politike sistematično uredile in poenotile (Svet Evrope 2010). V predlagani diplomski nalogi bom raziskoval dejavnike uspešnosti pregona pranja denarja. Pri tem bom kot temeljni vir uporabil uredniški zbornik s področja tematike predlagane diplomske naloge *Research Handbook on Money Laundering*, ki sta ga leta 2013 za založbo Edward Elgar Publishing uredila Brigitte Unger in Daan van der Linde.

Po mnenju Ferwerda (2013) pranje denarja povzroča nepošteno konkurenco, saj briše meje med zakonitimi in nelegitimnimi podjetji. Avtor hkrati pravi (prav tam), da pranje denarja predstavlja grožnjo demokratičnim institucijam ter lahko vnaša distorzije v realne sektorje gospodarstva (varčevanje, investicije, povpraševanje, brezposelnost, trgovanje in konkurenčnost) kot tudi v finančni sistem (inflacija). Distorzije pranja denarja v gospodarstvu so lahko tudi pozitivne (ibid.), in sicer kadar povečajo dobičke finančnih institucij in vodijo k večji razpoložljivosti posojil. Lahko rečemo, da gre v tem primeru za povečanje ponudbe denarja v obtoku, le da preko nezakonitih transakcij in ne preko monetarnih oblasti (centralne banke).

Tema pranja denarja je zelo zapletena (prepletena s čim?, zato sem popravil) in kompleksna, saj posega na številna področja kriminologije. V predlagani diplomski nalogi se ne bom posebej ukvarjal s kriminologijo, razen le toliko, kot bo potrebno za razumevanje področja pranja denarja. Zainteresiran bralec lahko najde več o kriminologiji v delu Garland in Sparks (2000). V zadnjem obdobju je postalo zelo pomembno raziskovalno vprašanje o rabi tehnologije pri zaznavi sumljivih transakcij in podpornih mehanizmov pobiranja ter analize podatkov (Sobreira, Albuquerque in Pinheiro 2019). Takáts (2011) analizira kvaliteto poročanja o sumljivih transakcijah in ugotovi negativno povezavo med kakovostjo poročanja

in globami za nepravilno poročanje o sumljivih transakcijah. Po ugotovitvah avtorjev Kruisbergen et al. (2019), do katerih so se dokopali na podlagi preiskovanja 30 kriminalističnih preiskav po nizozemski bazi *Dutch Organized Crime Monitor*, je kriminalnim združbam, ki se ukvarjajo s pranjem denarja, pomembno priti do gotovine. Ta ugotovitev (prav tam) velja tako za tradicionalne kot za novodobne metode pranja denarja.

1.2 Namen in cilji raziskave

V tej diplomski nalogi analiziram povezavo med poročanimi sumljivimi transakcijami in uspešnostjo pregona pranja denarja na primeru Nemčije in Slovenije. Osrednji namen diplomske naloge je izboljšanje splošnega razumevanja področja pranja denarja, predvsem zavoljo krepitve učinkovitosti preprečevanja in odkrivanja pranja denarja. Tematika je aktualna in pomembna z vidika uresničevanja zakonitosti poslovnih aktivnosti in zagotavljanja transparentnosti finančnih transakcij. Vsaj v tistih delih, kjer pranje denarja posega v kršenje temeljnih človekovih pravic, pa je učinkovit pregon pranja denarja pomemben tudi za zagotavljanje integritete ljudi in za krepitev temeljnih človekovih pravic.

Temeljni cilji diplomske naloge so:

- opredeliti nekatere teoretične vidike pranja denarja,
- predstaviti kratek prerez zgodovine pranja denarja,
- predstaviti nekatere metode pranja denarja in odkrivanja pranja denarja,
- predstaviti nekatere osrednje institucije za preprečevanje pranja denarja,
- predstaviti nekatere temeljne dejavnike uspešnosti pregona pranja denarja,
- predstaviti nekatere sodobne tehnike odkrivanja pranja denarja,
- analizirati uspešnost odkrivanja pranja denarja v Sloveniji in Nemčiji.

1.3 Metode raziskovanja

V uvodnem delu diplomske naloge so predstavljene nekatere temeljne vloge, pomen, krajša zgodovina ter nekatere metode pranja denarja. V tem delu je uporabljena predvsem metoda deskripcije, in sicer na mestih, kjer opisujem različne pojme pranja denarja in primerjam

literaturo različnih avtorjev. Uporabljana je tudi zgodovinska metoda, predvsem v tistih poglavjih, kjer predstavljam nastanek pojma pranja denarja.

V osrednjem delu diplomske naloge uporabim primerjalno metodo za primerjalno analizo in zakonodajo Slovenije in Nemčije ter njuno uspešnost pri odkrivanju pranja denarja.

V tretjem delu uporabim metodi dedukcije in indukcije ob postavljanju in preverjanju temeljnih hipotez diplomske naloge ter oblikovanju boljših predlogov za preprečevanje pranja denarja v Sloveniji in Nemčiji.

1.4 Omejitve raziskave

Diplomska naloga ima tudi nekatere predpostavke in omejitve, ki se nanašajo predvsem na kakovost sekundarnih podatkov in javno dostopnih informacij o delovanju organov odkrivanja in pregona pranja denarja (uporabljeni so bili podatki do vključno leta 2022). Pomembna omejitev diplomske naloge je tudi omejen časovni okvir za izdelavo diplomske naloge in omejen vsebinski obseg diplomske naloge. Analiza je zaradi tega ponekod na nekoliko bolj splošni ravni.

1.5 Temeljni hipotezi diplomske naloge

V empiričnem delu diplomske naloge preverjam hipotezi:

Hipoteza 1: Stopnja zaznavanja sumljivih transakcij je v Nemčiji v povprečju statistično značilno večja kot v Sloveniji.

Hipoteza 2: Delež oproščenih v zaznanih sumljivih transakcijah je v Sloveniji v povprečju statistično značilno večji kot v Nemčiji.

Zastavljeni hipotezi preverim s sekundarnimi podatki iz javno dostopnih baz (Urad za preprečevanje pranja denarja Slovenije, Urad za preprečevanje pranja denarja Nemčije (BAFIN), Financial Action Task Force). Hipotezi se nanašata na merljivi del uspešnosti, ki pa v sebi skriva tudi nemerljivi del. Merljiv del sem analiziral s pomočjo statistične analize (predviden je Hi-kvadrat test oziroma statistična primerjava deležev).

PRANJE DENARJA: PRAVNI IN TEORETIČNI VIDIKI

Poglavje prinaša (i.) nekaj temeljnih značilnosti pravnih in teoretičnih opredelitev pranja denarja, (ii.) kratko zgodovino z nekaterimi tudi razvpitimi primeri in (iii.) pregled nekaterih praktičnih metod pranja denarja.

2.1 Opredelitev pojma pranja denarja

Pravna in teoretična analiza je ključna za razumevanje mehanizmov pranja denarja ter razvoj učinkovitih strategij za njegovo preprečevanje. Pri pravnih značilnostih sta predstavljena temeljna zakona, ki urejata področja pranja denarja v Sloveniji in Nemčiji. Pri teoretičnih vidikih pa je izpostavljenih nekaj opredelitev pojma po izbrani literaturi.

Pravni okvir za boj proti pranju denarja je različno razvit v različnih državah in temelji na mednarodnih standardih. Teoretične perspektive ponujajo vpogled v metode in učinke pranja denarja. Razumevanje pranja denarja skozi teoretični in pravni vidik je bistvenega pomena za učinkovite politike in ukrepe, ki lahko pripomorejo k zmanjšanju obsega in vpliva pranja denarja.

2.1.1 Pravne opredelitve: Slovenija

Slovenija je pristopila k problematiki pranja denarja že takoj ob osamosvojitvi, ko je z ustavo sprejela Dunajsko konvencijo. Leta 1994 je Slovenija sprejela zakon o kazenskem postopku, kazenski zakonik in zakon o preprečevanju pranja denarja. Leta 1995 so sledile razne dopolnitve po novo pridobljenih izkušnjah in spoznanjih. Danes velja zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma ZPPDFT-2, ki je začel veljati 4. 4. 2022.

V kazenskem zakoniku je pranje denarja določeno v 252. členu, ki pravi: »Kdor denar ali premoženje, za katerega ve, da je bilo pridobljeno s kaznivim dejanjem, sprejme, zamenja, hrani, z njim razpolaga, ga uporabi pri gospodarski dejavnosti ali na drug način, določen z zakonom, s pranjem prikrije ali poskusi prikriti njegov izvor, se kaznuje z zaporom do petih let.« (Kazenski zakonik, KZ-UPB1, 252. člen)

ZPPDFT-2 določa ukrepe, pristojne organe in postopke za odkrivanje in preprečevanje pranja denarja. Ureja tudi inšpekcijski nadzor nad izvajanjem njegovih določb.

Pranje denarja je opredeljeno tudi v zakonu o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma (ZPPDFT-1)

Ta zakon določa ustrezne ukrepe, pristojne organe in postopke za odkrivanje in preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma ter ureja inšpekcijski nadzor nad izvajanjem njegovih določb.

Pranje denarja po tem zakonu (prav tam) je katerokoli ravnanje z denarjem ali premoženjem, pridobljenim s kaznivim dejanjem, ki vključuje:

- zamenjavo ali kakršen koli prenos denarja ali drugega premoženja, ki izvira iz kaznivega dejanja;
- skrivanje ali prikrivanje prave narave, izvora, nahajanja, gibanja, razpolaganja, lastništva ali pravic v zvezi z denarjem ali drugim premoženjem, ki izvira iz kaznivega dejanja.

2.1.2 Pravne opredelitve: Nemčija

Nemčija je vzpostavila trden pravni okvir in ureditveno okolje za boj proti pranju denarja, financiranju terorizma in finančnemu kriminalu. Več ključnih zakonov in predpisov oblikuje pristop države do AML.

1. Zakon o pranju denarja (GWG)

Nemški zakon o preprečevanju pranja denarja, v Nemčiji znan kot *Geldwäschegesetz* (GWG), je glavni nemški predpis proti pranju denarja. Nemčija ima dolgoletno zakonodajno ureditev preprečevanja pranja denarja. Leta 1993 je bil uveden zakon *Geldwäschegesetz* (GWG). Od takrat je GWG bil redno spreminjan, leta 2008 pa je bil v celoti nadomeščen. Nedavne spremembe so bile v letih 2017, 2019 in 2020 za izvajanje direktiv EU o preprečevanju pranja denarja in pri pripravi tega ocenjevanja (Mutual Evaluation Report 2022).

GWG kodificira ustrezne pravne zahteve za skladnost z AML v Nemčiji in določa naslednje pomembne informacije:

- opredelitve kaznivega dejanja pranja denarja, pooblaščenih subjektov in končnega dejanskega lastništva,
- zahteve za oceno tveganja in obvladovanje tveganja,
- zahteve glede skrbnega pregleda stranke,
- zahteve glede preglednosti,
- vlogo nemške finančne obveščevalne enote (FIU),

- zahteve za poročilo o sumljivi dejavnosti (Sanction scanner 2023).
2. Kazenski zakonik (StGB): Kazenski zakonik obravnava finančna kazniva dejanja, vključno s pranjem denarja, goljufijo, korupcijo in financiranjem terorizma. Opredeljuje kazniva dejanja, kazni in postopke za pregon vpletenih v taka kazniva dejanja.
 3. Zakon o bančništvu (KWG): Ta zakon ureja banke in finančne institucije ter predpisuje učinkovite notranje kontrole, sisteme za obvladovanje tveganja in programe za zagotavljanje skladnosti s pranjem denarja. Zvezni organ za finančni nadzor (BaFin) nadzoruje in uveljavlja predpise o preprečevanju pranja denarja v bančnem sektorju.
 4. Zakon o trgovanju z vrednostnimi papirji (WpHG): Ta zakon, ki velja za kapitalske trge, ureja trgovanje z vrednostnimi papirji. Zajema tržno manipulacijo, trgovanje z notranjimi informacijami in zahteve po razkritju za preprečevanje finančnih kaznivih dejanj in ohranjanje celovitosti trga.
 5. Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma: Ta zakon dopolnjuje zakon o pranju denarja in se osredotoča na preventivne ukrepe. Predpisuje skrbni pregled strank in poročanje za nefinančna podjetja, kot so revizorji, odvetniki in nepremičninski posredniki (Sanction scanner 2023).

2.1.3 Teoretično aplikativne opredelitve

Izraz »pranje denarja«, ki opisuje proces preoblikovanja nezakonitih sredstev v zakonita, so prvič uporabili predstavniki ameriškega tožilstva v medijih v obravnavani zadevi Watergate v sedemdesetih 20. stoletja (Hočevar 2007).

Pranje denarja je nezakonit postopek, pri katerem se zdi, da velike količine denarja, ustvarjenega s kriminalnimi dejavnostmi, kot je trgovina z drogami ali financiranje terorizma, izvirajo iz zakonitega vira. Denar iz kriminalne dejavnosti velja za umazanega in proces ga »opere«, da je videti čist (Chen 2023).

Povzeto po Interpolu je pranje denarja prikrivanje izvora nezakonito pridobljenih premoženjskih koristi, tako da je videti, da izvirajo iz zakonitih virov. Pogosto je sestavni del drugih hudih kaznivih dejanj, kot so trgovina z drogami, rop ali izsiljevanje. Pranje denarja je vseprisotno in se pojavlja na področjih, kjer bi ga najmanj pričakovali. Pojav kriptovalut, kot je bitcoin, pa je ta pojav še poslabšal (Interpol 2023).

Kriminalne združbe premikajo nezakonito pridobljena sredstva po vsem svetu z uporabo bank, navideznih podjetij, posrednikov in prenosnikov denarja ter poskušajo vključiti nezakonita

sredstva v zakonita podjetja in gospodarstva. Danes igrajo denarne mule v tem kontekstu ključno vlogo. To so ljudje, ki delujejo kot posredniki kriminalnih združb, tudi če se ne zavedajo, da perejo nezakonita sredstva (Interpol 2023).

Europol (2023) navaja: »Čeprav ni enotne definicije pranja denarja, je zelo razširjena teza, da je treba ta pojav razumeti kot postopek prikrivanja samega denarja?, kakor tudi prikrivanja identitete protipravno pridobljene premoženjske koristi, s čimer je videti izvor zakonit, kar pa nima povezave z dejanskim virom njihovih sredstev. Skoraj vse kriminalne dejavnosti se izvajajo za ustvarjanje dobička in kot tak je proces pranja denarja ključnega pomena, saj kriminalcem omogoča, da uživajo sadove svojega »dela« brez razkritja njihovega izvora.«

Urad Republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja (2023) pojasnjuje: »Denar je opran, ko je njegov pravi izvor prikrit in pridobi vse lastnosti zakonito pridobljenega premoženja. Končni cilj pranja denarja je postopna vključitev opranega denarja ali premoženja v običajne finančne tokove, ki so sestavni del zakonite poslovne dejavnosti, oziroma v ponovno investiranje v kriminalno dejavnost.«

Vedno bolj aktualna postaja problematika razširjenosti finančnega kriminala, ki je povezan s pranjem denarja. Pranje denarja predstavlja vse večjo grožnjo stabilnosti in integriteti delovanja finančnih ustanov. Škoduje stabilnosti in ugledu finančnega sektorja države, ogroža notranji trg in njegovo konkurenčnost, predvsem pa dolgoročno slabi zaupanje v demokratične institucije sodobne družbe (Urad RS za preprečevanje pranja denarja, 2023).

Kriminalne dejavnosti se vse bolj osredotočajo na ustvarjanje nezakonitih premoženjskih koristi. Namen pranja denarja je zakriti pravi izvor denarja, tako da postane nemogoče ugotoviti njegovo pravo poreklo. Pranje denarja predstavlja dejanje, pri katerem se oseba zaveda, da razpolaga ali uporablja denar, ki je pridobljeno s kaznivim dejanjem. Denar je opran, ko njegov pravi izvor ni več jasen in izgleda kot zakonito pridobljeno premoženje. Vključitev opranega denarja v poslovne tokove je končni cilj, da se lahko denar uporablja za zakonite poslovne dejavnosti (Urad RS za preprečevanje pranja denarja, 2023).

2.2 Zgodovina pranja denarja

Davki so že več kot 5000 let glavni prihodki države, ki omogočajo njen obstoj in zagotavljajo upravljanje in so mehanizem, s katerim lahko oblast zagotavlja blago in storitve svojim državljanom, ki sicer do njih morda ne bi mogli dostopati. Države ne prodajajo izdelkov, od

katerih imajo dobiček, zato je edini način za financiranje storitev ta, da od nas zahtevajo plačilo davkov na prihodek, ki ga zaslužimo, stvari, ki jih kupimo, in lastnino, ki jo imamo. Davki omogočajo projekte in storitve, kot so ceste in infrastruktura, nujne storitve, izobraževanje in nacionalna obramba, če naštejemo samo nekatere. S prihodki od določenih davkov, na primer davkov na nepremičnine, se financirajo lokalne storitve, kot so šole, gasilci in policija. Drugi prihodki, kot so trošarine na žgane pijače, cigarete in sladkor, odvrčajo od nezdravega vedenja, ki povzroča široke družbene probleme. Preprosto povedano, vsi plačujemo davke. Katere posebne davke plačujemo in po kakšni stopnji, je odvisno od številnih dejavnikov, kot so naša lokacija bivanja, koliko zaslužimo, kaj posedujemo, kaj kupimo, krediti in odbitki itd. (Tax Foundation 2023).

Davek je obvezna dajatev posameznikov ali podjetij, ki ga lahko zahteva samo država. Uporablja se za plačevanje javnih dobrin, ki jih uporabljajo vsi prebivalci. Davčni prihodki financirajo vladne dejavnosti, vključno z javnimi deli in storitvami, kot so ceste in šole, ali programe, kot sta socialna varnost in zdravstvena oskrba. V ekonomiji davki padejo na tistega, ki je zavezan plačevati davke ne glede na to, ali je to subjekt, ki je obdavčen, kot je podjetje, ali končni potrošnik, ki kupuje izdelke podjetja (Investopedia 2023).

Davčna utaja pomeni uporabo nezakonitih načinov za izogib plačila davkov. Po navadi to pomeni, da posameznik ali pravna oseba napačno sporočita prihodke davčni upravi. Termin »napačno poročanje prihodkov« pomeni ali poročanje premalo prihodkov ali napihniti davčno priznane stroške ali skrivanje sredstev v različnih davčnih oazah.

Utaja davkov ima dolgo zgodovino in sega nazaj v čas, ko so bili davki prvič uvedeni. Ljudje so se že od nekdaj poskušali izogniti plačilu davka ali poskušali zmanjšati svojo davčno obveznost. Tukaj je nekaj pomembnih točk iz zgodovine utaje davkov:

Starodavna doba: Že v starodavnih civilizacijah, kot so bili Babilon, Rim, Grčija in Egipt, so obstajali davčni sistemi. Vendar so ljudje že takrat razvili načine, kako se izogniti plačilu davkov, na primer s prikrievanjem premoženja ali lažnim prikazovanjem dohodka.

Srednji vek: V času srednjega veka so bili davki običajno visoki in so se pogosto zbirali v obliki naravnih virov, kot so pridelki, živina in surovine. Tudi takrat so ljudje poskušali utajiti davke, na primer z izogibanjem prikaza pravega obsega svojega premoženja ali z zlorabo izjem ali olajšav.

Kolonialno obdobje: V času kolonialne ekspanzije so bile kolonije pogosto obdavčene s strani svojih vladarjev. Ta obdobja so zaznamovali številni primeri utaje davkov, ko so trgovci in

podjetniki prikrivali svoje dohodke in premoženje, da bi se izognili plačilu visokih davkov kolonialnim oblastem.

Moderna doba: Z razvojem modernih davčnih sistemov in povečano obdavčitvijo v 19. in 20. stoletju se je pojavila nova stopnja utaje davkov. Ljudje so uporabljali različne metode, kot so prikrivanje dohodka, pretakanje premoženja v davčne oaze, fiktivna (izmišljena) podjetja in računovodski triki, da bi zmanjšali svojo davčno obveznost.

Danes se vlade po vsem svetu trudijo omejiti utajo davkov z različnimi ukrepi, kot so izboljšanje davčnih nadzornih mehanizmov, izmenjava informacij med državami, uvedba strožjih kazni za utajo davkov in spodbujanje prostovoljnega spoštovanja davčnih predpisov.

Utaja davkov še vedno predstavlja velik izziv za davčne organe in države, saj lahko negativno vpliva na proračunske prihodke in pošteno porazdelitev davčnega bremena.

Zgodovina samega pranja denarja je verjetno tako stara kot izvajanje kaznivih dejanj. Po mnenju zgodovinarja Sterlinga Seagrava so pred več kot 2000 leti bogati kitajski trgovci prali svoje dobičke, ker so regionalne vlade prepovedale številne oblike komercialnega trgovanja. Seagrave piše, da je vlada trgovske dejavnosti obravnavala z veliko mero suma, saj so trgovci veljali za neusmiljene, pohlepne in so sledili drugačnim pravilom. Poleg tega je velik del dohodka trgovcev prihajal s črnega trga ter izsiljevanja in podkupnin. Trgovci, ki so ostali neopazni, so svoje bogastvo lahko obvarovali pred nenehnim izsiljevanjem birokratov. Zato so uporabili tehnike, kot je pretvorba denarja v premična sredstva in prenos gotovine izven sodne oblasti, da bi denar vložili v posel (Financial crime academy 2023).

Sodobnejša zgodovina pranja denarja se pripisuje času prohibicije v Združenih državah Amerike v tridesetih letih prejšnjega stoletja. Prohibicija v Združenih državah je bila državna ustavna prepoved proizvodnje, uvoza, prevoza in prodaje alkoholnih pijač od leta 1920 do 1933. V tem času se je organizirani kriminal v ZDA močno vključil v dobičkonosno industrijo tihotapstva alkohola. Eden od načinov za prikazovanje čistega dohodka je bil nakup navzven zakonitih podjetij in mešanje njihovih nezakonitih zaslužkov z zakonitimi zaslužki, ki so jih prejeli od teh podjetij. Gangsterji so izbrali podjetja, ki so poslovala z gotovino, in to je bila nedvomna prednost za ljudi, kot je bil razvpiti gangster Al Capone, ki so jih kupili in odlično izkoristili. Al Capone je bil oktobra 1931 preganjan in obsojen zaradi utaje davkov.

Leta 1929 sta predsednik Hoover in minister za finance Andrew Mellon prisegla, da bosta Caponeja dala za zapahe. Mellon je angažiral posebno obveščevalno enoto ministrstva za finance, ki jo je vodil Elmer Irey in zasnovali so strategijo pregona Caponeja zaradi utaje davkov. To strategijo je omogočila odločba vrhovnega sodišča iz leta 1927 v zadevi ZDA proti

Sullivanu (274 US 259), ki je odločila, da je moral trgovec z drogami Manny Sullivan plačati davek na svoj nezakoniti dohodek. Čeprav je Capone živel razkošno in razsipno zapravljaj denar, nikoli ni vložil davčne napovedi, niti ni imel bančnega računa. Nikoli ni ničesar podpisal ali potrdil, plačal je samo z gotovino, tako ni pridobil premoženja na svoje ime. Da bi Caponea obtožili utaje davka na dohodek, je morala vlada dokazati, da je imel dohodek nad 5000 dolarjev, kar je bil takratni standardni dohodek. Zvezni davčni agenti so njegov letni dohodek ocenili na 50 milijonov dolarjev (Crumbley, Apostolou, 2007).

Po mesecih dela je Wilson (zvezni inšpektor) prejel namig, da velik del Caponejevega osebnega dohodka izvira iz njegovega zanimanja za Hawthorne Kennel Club, dirkalno stezo za pse. Capone ni bil delničar, vendar naj bi prejel velik del prihodkov od stav. Wilsonova ekipa je pregledala Hawthornove knjige, zapise in intervjuvali so zaposlene v klubu, preiskovali so banke, ki so z njim poslovale, vendar ni mogel najti nobenih sledi, da je bil izkupiček preusmerjen Caponeju. Končno je Wilson neke noči sam našel tri vezane knjige, za katere se je zdelo, da so finančne evidence iger na srečo. Vsakih nekaj strani je prikazoval izračun neto dohodka, ki naj bi bil razdeljen med tri osebe, imenovane samo kot A, R in J. Na nekaterih straneh je bila omemba »Al«. Na eni strani je bil ta zapis: »Frank je za Ala plačal 17.500 dolarjev.« To je bil prvi dokaz, ki bi ga imel Wilson in bi lahko povezal Caponeja z dobičkom od iger na srečo (Crumbley, Apostolou, 2007)

Tri tedne je Wilson zbiral vzorce rokopisov vseh znanih Caponejevih sodelavcev v Chicagu. Pregledal je volilne imenike, bančne depozite, potrdila o varščini itd. Nazadnje je našel potrdilo o depozitu banke v Chicagu, na katerem se je pisava ujemala z zapisom v treh knjigah (Crumbley, Apostolou, 2007).

Wilson je osebno izsledil knjigovodjo, človeka po imenu Shumway, ga našel na pasji stezi v Miamiju in ga prepričal, naj priča proti Caponeju, najprej pred veliko poroto in nato na sojenju, in sicer v smislu, da je znaten znesek prihodkov od igre na srečo bil namenjen Caponeju v letih od 1924 do 1926 (Crumbley, Apostolou, 2007).

Wilson je moral še dokazati, da se je izkupiček od iger na srečo, namenjen Caponeju, dejansko znašel v Caponejevem žepu. V banki v Chicagu je ugotovil, da je nekdo z imenom J. C. Dunbar prinesel na stotine tisočev dolarjev v gotovini v banko v vrečah za orožje in kupil blagajno v vrednosti 300.000 dolarjev. Marca in junija 1931 je velika porota obtožila Caponeja v 23 točkah utaje davkov v višini več kot 250.000 \$ na neprijavljeni dohodek za leta od 1924 do leta 1929 (Crumbley, Apostolou, 2007).

2.3 Metode pranja denarja

Po mnenju Europolja proces pranja denarja poteka v treh fazah:

1. Plasiranje sredstev (angl. *placement*)

To je začetni vnos premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem v finančni sistem, na primer prenos gotovine čez mejo, elektronska nakazila v tujino, zamenjava v drugo valuto (banke, menjalnice, igralnice, pošte). Ta stopnja kriminalca razbremeni posedovanja velikih količin gotovine, ko denar položi v zakonit finančni sistem. Ta faza velja za najbolj tvegano, saj so v fazi namestitve pralci denarja najbolj ranljivi, da jih ujamejo zaradi namestitve velikih količin denarja v zakonit finančni sistem, kar lahko povzroči sum uradnikov (Abrams 2023).

Druge metode plasiranja vključujejo:

- lažno fakturiranje (preveliko fakturiranje in lažno fakturiranje za plačilo neobstoječega blaga ali storitev),
- mešanje nezakonitega denarja z zakonitim denarjem;
- nakup tuje valute,
- nakup vrednostnih papirjev ali zavarovanj z gotovino,
- igre na srečo in stave na športne dogodke.

2. Prikrivanje izvora denarja (angl. *layering*)

Faza razslojevanja, včasih imenovana tudi strukturiranje, je zapletena in vključuje mednarodni pretok sredstev. Glavni namen te faze je ločiti nezakoniti denar od njegovega vira. To dosežemo s razslojevanjem finančnih transakcij, ki zakrijejo revizijsko sled in prekinejo povezavo z izvornim zločinom. V tej fazi pralci denarja elektronsko premikajo sredstva iz ene države v drugo in jih nenehno premikajo, da bi se izognili odkritju in izkoristili neskladja v zakonodaji (Abrams 2023).

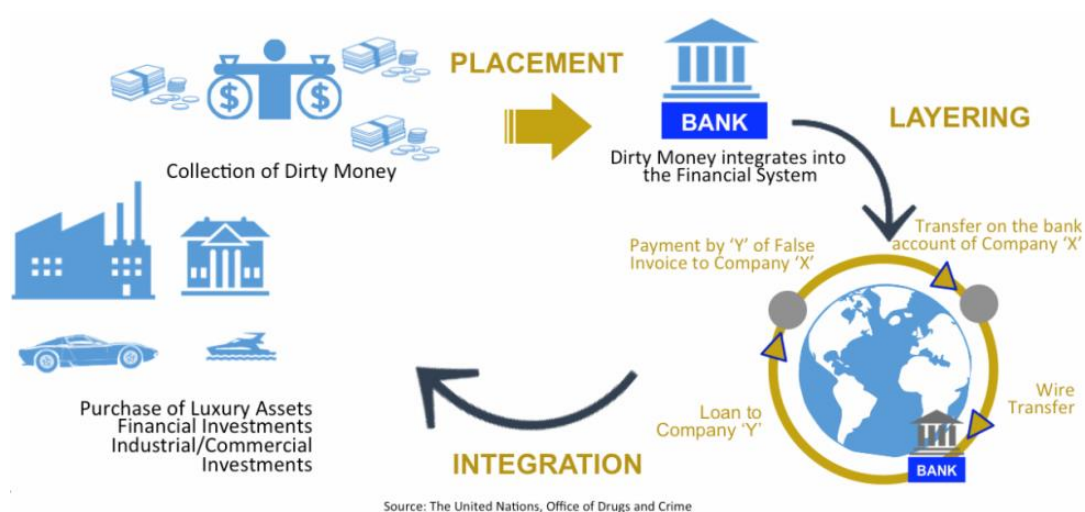
Najbolj »popularni« primeri »plastenja«:

- vlaganje v nepremičnine,
- preprodaja blaga visoke vrednosti,
- prenos sredstev med državami,

- pretvarjanje ene kriptovalute v drugo in premikanje kriptovalute z enega računa na več različnih.

3. Integracija (angl. *integration*)

To je zadnja stopnja, v kateri se denar vrne kriminalcu iz navidezno legalnih virov. Obstaja veliko različnih načinov, kako oprani denar vrniti kriminalcu, kar je glavni cilj, in da to ne pritegne pozornosti, da izhaja iz nezakonitega vira (Europol 2023).

Slika 1: Faze pranja denarja (Urada RS za preprečevanje pranja denarja, 2024)

Načini oziroma metode pranja denarja se nenehno spreminjajo. Vsaka metoda se prilagaja določenim okoliščinam posameznega primera, s čimer preprečevanje pranja denarja postaja vedno bolj zapleteno in težavno (Weld, 2011). V nadaljevanju sledi nekaj najbolj pogostih primerov pranja denarja.

2.3.1 Nakup blaga visoke vrednosti

Nakup blaga visoke vrednosti kot metoda za pranje nezakonitih sredstev vključuje drage predmete, ki stanejo zelo veliko. Ko je blago kupljeno z nelegalnimi sredstvi, ga je mogoče prodati, da zadosti povpraševanju na določenem trgu v menjavi za plačilo. Tako pridobimo legalna sredstva (Gilmour 2014).

Blago vključuje predmete, kot so:

- plemenite kovine,

- zlato,
- srečke,
- nakit,
- starine, umetnine.

Nakup dragih stvari, kot metoda za pranje nezakonitih sredstev, je stara več stoletij, saj se je veliko ljudi v zgodovini želelo izogniti davkom, čeprav predstavlja tudi možnost prenosa premoženja, kadar se uporablja za namene pranja denarja. Ta metoda značilno vključuje in ima koristi od dragih predmetov, kot so dragulji, zlato, umetnine in starine. Nadaljnja prodaja blaga lahko poteka lokalno glede na začetni nakup ali pa se lahko blago pošlje v tujino, da zadosti zahtevam določenega trga. Prodaja bo v idealnem primeru potekala v zameno za plačilo v obliki, ki bo posamezniku omogočalo, da pridobi legalna sredstva. Splošna toleranca do kriminala in navdušenje kriminalcev za pranje denarja z nakupom prenosnega blaga visoke vrednosti je postalo očitno iz več odgovorov. Pranje denarja z nakupi dragih stvari je zelo enostavno, saj nihče ne more temu slediti, kar pa je zelo primerno za kriminalce, ki se s tem ukvarjajo. Kasneje lahko drage predmete enostavno prodajo naprej, kar pa prinese zelo velik donos. Z vidika finančnih institucij je drage predmete zelo težko izslediti. Bolj inteligentni kriminalci vlagajo v majhne količine, a visoko vredne stvari, ki jih je enostavno izmenjavati na trgih (Gilmour 2014).

Metoda nakupa blaga visoke vrednosti vključuje pet faz:

Faza 1 predstavlja identifikacijo primerne podjetja, pri katerem bi kupili blago visoke vrednosti. To je preprosta dejavnost, ki pa lahko, če se je lotimo skrbno, ustrezneje olajša prihodnje nakupe.

Faza 2 opredeljuje stopnjo plasiranja, v kateri se blago kupi z nezakonito gotovino. Ta stopnja je lahko preprosta, kot je nakup diamantnega zaročnega prstana ali ure Rolex kot posebnega darila z gotovino.

Faza 3 predstavlja nadaljnja pripravljala dela, ki lahko olajšajo učinkovitejši postopek, čeprav ni nujno v vseh okoliščinah, zlasti v primerih, ko se v tujino pošiljajo veliki predmeti. Vendar ta stopnja ni obvezna.

Faza 4 je faza plastenja, v kateri se nezakonito blago prodaja, na primer v poslovni transakciji, pri kateri je zagotovljeno potrdilo. Blago se lahko prodaja na skrivaj, brez evidenc, vendar še vedno omogoča zakonito finančno transakcijo.

Faza 5 predstavlja stopnjo integracije, ko se denar, ki je bil opran uporablja za nakupe (Gilmour 2014).

2.3.2 Podjetja, ki so intenzivno vezana na gotovino

Denarno intenzivno podjetje je tisto, ki posluje večinoma z gotovino. Primeri denarno intenzivnih podjetij:

- trgovine z mešanim blagom,
- restavracije,
- pooblaščen prodajalci,
- trgovine z alkoholnimi pijačami,
- distributerji cigaret,
- bankomati v zasebni lasti (ATM),
- upravljavci avtomatov,
- parkirne hiše,
- avtopralnice.

Podjetja, ki večinoma poslujejo z gotovino, so zelo ranljiva za kriminalno izkoriščanje s strani svojih operaterjev in kot taka lahko predstavljajo povečano tveganje pranja denarja. Uporabljajo se lahko za pranje premoženjske koristi, pridobljene s kaznivimi dejanji, tako da se nezakonita premoženjska korist, pridobljena s kaznivim dejanjem, pomeša z zakonitim dohodkom iz denarno intenzivnega poslovanja. Veliko tveganje je tudi, da lastniki dejavnosti davčnim organom ne prijavijo dohodka iz poslovanja z gotovino. To pomeni, da je bila izvršena davčna goljufija.

Denar se pere prek gotovinskih podjetij, kot so avtopralnice in bari, s fazo razslojevanja, ko se v poslovne knjige vnese lažne transakcije. Tako so možne transakcije v obliki lažnih strank ali lažnih dodatnih storitev, ki so povezane z zakonitimi transakcijami, vendar je razlika dodana od vplačanega denarja.

Nezahtevni postopki, ki stojijo za to metodo pranja denarja, vključujejo izkoriščanje denarno intenzivnega posla, tj. podjetja, ki je posebej sposobno olajšati vnos nezakonitih sredstev v obliki gotovine v zakonit finančni sektor. V določenih okoliščinah je raziskava Nicholasa Gilmoura ugotovila, kako izkoriščana podjetja morda nimajo zakonite dejavnosti, temveč obstajajo zgolj zato, da zagotovijo kritje za plog nezakonite gotovine (Gilmour 2014).

Denarno intenzivne poslovne sheme pogosto pridobivajo denar z dnevnimi dobički. Ta shema zahteva, da se denar pere postopoma, kljub temu pa mora denar ostati v tekočem obtoku vsak dan, saj je tako bolj likviden za posameznike. Od prijavljenih dobičkov se plačajo davki in denar se nato lahko uporabi za kakršne koli namene (Financial crime academy 2023).

Primer, kako metoda pranja denarja deluje:

Po naročilu lastnikov garaže knjigovodja redno polaga velike vsote denarja na lokalno banko. Banka to dejavnost prijavi finančni obveščevalni enoti in knjigovodja pride v poštev kot možen finančni posrednik. Izkaže se, da vodi majhno knjigovodsko podjetje, v katerem ni zaposlen samo on sam. Garaža je last dveh moških, ki se ukvarjata s prodajo kokaina. Svoje prihodke od kokaina operejo tako, da jih pomešajo s prihodki svoje garaže, ki je v finančnih težavah. Računovodja je podal obširne izjave, a pravi, da ni storil nič slabega. Opažanje neskladij se mu ne zdi sporno.

Odstopanja se kažejo že v tem, da bi morala biti garaža odprta šest dni v tednu in delovati s polno zmogljivostjo, da bi dosegla take prihodke, kot so jih prikazali.

Medtem ko običajni scenarij kaznivega dejanja pranja denarja sam po sebi obsega samo tri stopnje (umestitev, platenje in integracija), je tukaj scenarij, opredeljen z uporabo raziskovalnih podatkov, zbranih iz ocene v Združenem kraljestvu. Nicholas Gilmour je 2014 opredelil pranje denarja prek denarno intenzivnih podjetij kot pet opredeljivih faz. Vendar se je treba zavedati, da ni treba vedno slediti spodaj navedenemu vrstnemu redu zaradi izbire, ki je na voljo med različnimi možnostmi, ki jih lahko ta postopek zelo enostavno vključi.

Faza 1 predstavlja identifikacijo primernega posla in pripravljala dela, ki bodo pripomogla k boljšemu vnosu nezakonitih sredstev v denarno intenziven posel.

Faza 2 je faza namestitve, v kateri nezakoniti denar vstopi v podjetje in je zabeležen v finančnih računih podjetja.

Faza 3 opredeljuje dodatno pripravljalo delo, povezano z vzpostavitvijo podjetja, kot dolgoročno možnost za nalaganje nezakonitega denarja. Ta stopnja ni obvezna, je poseben korak v procesu pranja denarja. Glede na podatke raziskave običajno vključuje prakse in odnose, povezane z denarno intenzivnim poslovanjem, ki omogoča proces pranja denarja.

Faza 4 je stopnja razslojevanja, v kateri je nezakonit denar prikrit z zakonitim pologom upravičene gotovine. Medtem ko je ta postopek standardna praksa v procesu pranja denarja, lahko denarno intenzivno poslovanje, ki je omogočilo začetni depozit, uporabi obstoječe poslovne interese in prakse, da zagotovi, da ta stopnja ne pritegne neželene pozornosti.

Faza 5 predstavlja stopnjo integracije, ko se nekoč nezakoniti denar uporablja za nakupe s tistimi, ki veljajo za zakonita sredstva. Ni nujno, da so taki nakupi povezani z denarno intenzivnim poslovanjem. Kakršna koli povezava med poslom in poznejšimi nakupi je odvisna od postopka, ki se uporablja za plastenje sredstev (Gilmour 2014).

Pri ocenjevanju tveganja denarno intenzivnih poslov naj banke svoje kontrole usmerijo na tiste račune, ki predstavljajo največje tveganje za pranje denarja ali financiranje terorizma. Za prepoznavanje tveganj se lahko uporabijo naslednji dejavniki:

- namen računa,
- obseg, pogostost in narava valutnih transakcij,
- zgodovina stranke,
- primarna poslovna dejavnost, izdelki in storitve, ki se ponujajo,
- podjetje ali poslovna struktura,
- geografske lokacije in pristojnosti delovanja,
- dostopnost informacij in sodelovanje podjetja pri zagotavljanju informacij (FFIEC 2023).

2.3.3 Pranje denarja v sektorju iger na srečo

Igralniška shema deluje tako, da denar usmerja skozi igre na srečo. Denar se pretvori v igralniške žetone, ki se nato na kratko odigrajo in nato prenesejo nazaj v denar. Žetone lahko pretvori igralnica ali posrednik.

V mnogih primerih je igralnica, v kateri se pere denar, v drugi državi, ne pa v državi izvora pralca. To organom kazenskega pregona v obeh državah otežuje zbiranje dokazov, ki bi lahko razkrili dokaz o pranju denarja.

Faza umestitve nastopi, ko je denar dostavljen pooblaščenču, ki bo prevzel plačilo v gotovini in ga nato zamenjal v žetone. V nekaterih državah potovalne agencije ponujajo igralniške žetone kot del svojih paketov. Plačilo teh paketov v gotovini je lahko učinkovit način za vplačilo gotovine brez elektronskih zapisov.

Do stopnje razslojevanja pride, ko se denar opere z igrami na srečo. Gotovina ali žetoni, kupljeni prek posrednika, se prenesejo v igralnico in uporabijo za igre na srečo. V večini primerov se zelo malo žetonov uporablja za igre na srečo zaradi zelo velikega tveganja izgube. Žetoni se zato uporabljajo nekaj časa in nato pretvorijo nazaj v denar.

Potrdila o izplačilu se uporabljajo kot dokaz, da je gotovina zakonita. Nikoli ni podatka, koliko žetonov je bilo vneseno, zato lahko posamezniki trdijo, da denar izvira iz dobitkov. Denar, ki je opran prek igralnic, je enostavno integrirati. Denar se lahko uporabi za druge namene po tem, ko prijavimo dobitke ter plačamo davke.

Pri klasičnih stavah in pokru se zdi, da je to zlasti posledica pomanjkljivega nadzora, kar vodi do veliko anonimnih transakcij, ki pogosto temeljijo na gotovini ali da vsak udeleženec igra z vsakim brez ustreznega nadzora. Zaradi velikega števila transakcij in velikega obsega finančnih tokov so spletne igre zelo izpostavljene velikemu tveganju. Omogočajo anonimne načine plačila, vendar hkrati ponujajo pomembno funkcijo sledenja transakcijam. Loterije in igralni avtomati pomenijo zmerno stopnjo tveganj pranja denarja. Loterije so razvile določeno raven nadzora, zlasti za obravnavo tveganj, povezanih z velikimi dobitki. Igralnice so od leta 2005 ublažile tveganje pranja denarja zaradi vključenosti v okvir za preprečevanje pranja denarja, čeprav same po sebi pomenijo izpostavljenost velikemu tveganju (Evropska komisija 2017).

2.3.4 Neprofitne organizacije

Neprofitne organizacije se lahko znajdejo v situaciji, kjer obstaja velika nevarnost, da jih zlorabijo za pranje denarja ali financiranje terorizma. Analiziranje ranljivosti neprofitnih organizacij za pranje denarja je zapleteno, ker ta sektor obsega raznolike organizacijske dejavnosti, ki so izpostavljene različnim stopnjam tveganja. To je zaradi raznolikosti med različnimi neprofitnimi organizacijami ter razlik v zakonodaji in praksah med državami. Izrazne neprofitne organizacije so zelo ranljive, saj se lahko vanje zelo hitro vključujejo kriminalne ali teroristične organizacije, ki lahko zakrijejo dejansko lastništvo in otežijo sledenje zbiranju sredstev. Nekatere vrste storitvenih neprofitnih organizacij pa so neposredneje ranljive zaradi posebne narave svoje dejavnosti, ker lahko vključujejo prenos finančnih sredstev na konfliktna območja ali v tretje države, za katere je Evropska komisija ugotovila, da imajo v svojih ureditvah preprečevanja pranja denarja strateške pomanjkljivosti. Kljub raznolikosti v sektorju neprofitnih organizacij obstajajo skupne značilnosti ranljivosti. Analiza je pokazala, da se pristojnim organom za obravnavo posebnih potreb sektorja neprofitnih organizacij obstoječe zahteve glede preprečevanja denarja ne zdijo ustrezne. Vzpostavljeni nadzor se razlikuje med državami.

Kadar gre za zbiranje finančnih sredstev EU, je uveljavljeni nadzor učinkovitejši, ker je stopnja ranljivosti nižja kot pri prenosih finančnih sredstev ali izdatkih EU, kjer je več pomanjkljivosti. Ocena sektorja neprofitnih organizacij je pokazala, da se lahko zanj uporabljajo ukrepi za zmanjševanje tveganja, tj. nekatere finančne institucije takim organizacijam morda nerade zagotovijo finančne storitve, kot je odprtje bančnega računa. Zavrnejo lahko tudi nekatere finančne transakcije, odvisno od države, v katero naj bi bila finančna sredstva prenesena. Poleg tega manjše organizacije, ki nimajo dokazil o akreditaciji ali registraciji za davčne namene, morda ne morejo odpreti bančnih računov. Prav zaradi tega neprofitne organizacije vključujejo toliko več gotovine, kar pomeni, da so veliko bolj izpostavljena zlorabam za pranje denarja. Pri obravnavi politike preprečevanja pranja denarja bi lahko bilo več poudarka na finančni izključenosti. Zaradi navedenih razlogov je posledično več denarja preusmerjenega v podzemna bančništva ali ilegalne prenose finančnih sredstev. Na ravni EU bo sprejetje direktive o plačilnih računih zelo izboljšalo dostop do osnovnih finančnih storitev, kar bi verjetno omejilo zanašanje na neformalne poti (Evropska komisija 2017).

2.3.5 Tehnike pranja denarja z elektronskimi plačilnimi sistemi

Tehnike pranja denarja vključujejo neposredno uporabo elektronskih plačilnih sistemov za financiranje terorizma ali njihovo uporabo le kot transportnega instrumenta v eni od treh faz cikla pranja denarja.

Nakazila

Nakazila denarja lahko označimo kot najlažjo metodo nakazila v dejavnostih pranja denarja. Transferji so finančne transakcije, s katerimi se vrednostne enote prenašajo od plačnika do prejemnika po elektronski poti prek telekomunikacijskih omrežij. Pri pranju denarja je pogosto pošiljatelj in prejemnik nakazanega denarja ena in ista oseba, ki skuša prikriti izvor denarja z več premiki denarja (nakazili). Na splošno obstajajo sistemi zakonitih prenosov in nezakonitih prenosov. Sistemi zakonitih prenosov obsegajo za fizične oseb celotno elektronsko bančništvo, na področju pravnih oseb pa mednarodna plačila velikih vrednosti prek SWIFT-a ali TARGET-a. Nezakoniti prenosi potekajo prek sistemov, kot je na primer Hawala, ki temeljijo na neformalnih ali zaupniških povezavah in izvajajo prenos denarja brez uporabe uradnih bančnih računov.

Kljub elektronskemu sledenju, možnostim preiskav in zahtevam po identifikaciji so prenosi učinkovit način prenosa denarja za financiranje terorizma. Kot možne zlorabe lahko štejemo naslednje primere:

Uporaba ponarejenih ali lažnih identitet

Stranke z dobrim ugledom pogosto na podlagi etnične, verske ali kulturne pripadnosti pralcem denarja ali teroristom dovolijo nakazilo denarja prek svojih uradnih bančnih računov. Zakoniti imetniki računov lahko zagotovijo pralcem denarja dostop do svojih bančnih računov s tem, da razkrijejo svoj PIN ali geslo. Zato bi bilo težko ločiti bančne račune za sum pranja denarja ob manjših zneskih, ker vsebujejo zakonita nakazila z nezakonitimi (Hayes 2021).

- Strukturirana plačila, imenovana tudi »smrkanje« (angl. »*smurfing*«). Smrkanje se nanaša na taktiko pranja denarja, s katero posamezniki velike vsote denarja razdelijo na manjše, manj opazne zneske. Te manjše količine se nato operejo ločeno, da bi se izognili odkritju. Primer: Oseba, ki ima 50.000 EUR za pošiljanje v tujino, kar običajno sproži sume o izvoru dohodka, bi se lahko izognila preverjanju finančnih institucij, če bi imela deset sotorilcev za bančna nakazila po 5.000 EUR. Dejanje delitve transakcij je nezakonito ne glede na to, če je denar pridobljen zakonito (Hayes 2021).
- Nakazila preko bank v »*off-shore*« državah. Ljudje, ki poslujejo z bankami v tujini, počnejo to v tujini. Kot tak se izraz *offshore* bančništvo na splošno uporablja za opis mednarodnih bank, podjetij in naložb. Nekateri kraji so postali znani ponudniki *offshore* bančništva, vključno s Švico, Bermudi ali Kajmanskimi otoki. Toda *offshore* bančništvo je na voljo tudi v mnogih drugih državah. Za razliko od domačih računov bančni računi v tujini ponujajo možnost izbire valute, v kateri želite hraniti svoja sredstva. To je lahko zelo dragocena lastnost računa v tujini, zlasti če je domača valuta nestabilna. Čeprav je to morda privlačna lastnost, je pomembno razumeti posledice, če imam svoj račun v različnih valutah. Na primer, če imam sredstva v določenih valutah mi lahko omogoči, da zaslužim obresti na svoje depozite, lahko pa to povzroči tudi davčno obveznost (Fontinelle 2023).

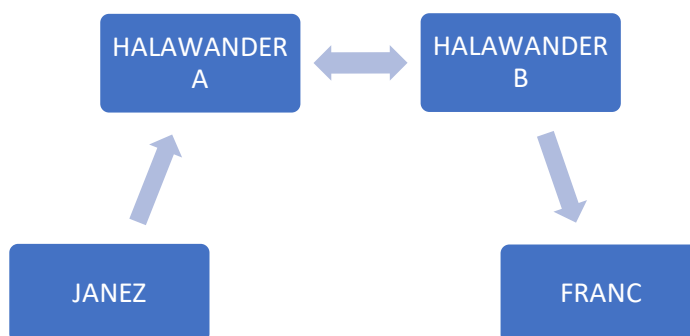
Odpiranje bančnih računov in nakazil se lahko zgodi samo na internetu, zato se mora preiskava zanašati izključno na elektronske dokaze, kot so obiskani IP naslovi,

računalniški predpomnilnik, pa tudi informacije o izvedenih transakcijah, shranjenih na strežniku.

Ponudniki internetnih storitev iz držav brez restriktivne bančne ureditve ali držav, ki ne sodelujejo z organizacijami, kot je FATF (Projektna skupina za finančno ukrepanje), omogočajo, da si lahko udeleženci izmenjujejo transakcije med seboj, brez tveganja razkritja oblastem (Woda 2006).

- Neformalni sistemi nakazil denarja (Hawala)

Hawala je neuradna metoda prenosa denarja, ne da bi se fizični denar dejansko premikal. Opisano je kot nakazilo denarja brez premika denarja. Druga definicija je preprosto »zaupanje«. Hawala se danes uporablja kot alternativni kanal za nakazilo, ki obstaja zunaj tradicionalnih bančnih sistemov. Transakcije med posredniki Hawala potekajo brez jamstva. Sistem v veliki meri temelji na zaupanju posrednikov Hawala (Kagan 2023).

Slika 2: Metodo prenosa denarja Hawala (CFI, 2023)

Primer: Janez živi in dela v New Yorku in želi svojemu bratranču Francu v Slovenijo poslati 1000 EUR. Janez se odloči obiskati »hawaladarja« Tima v New Yorku in mu posreduje podrobnosti transakcije, ki vključuje ime njegovega bratranca, mesto bivanja in geslo. Janez tudi stopi v stik s Francem, da bi mu posredoval tudi geslo. Tim nato stopi v stik s Primožem, hawaladarjem v Francovem mestu, prek svojega seznama stikov in ga prosi, naj se sreča s Francem, da mu zagotovi Janezovih 1000 EUR. Primož in Franc se srečata, on pa dobi denar po tem, ko pravilno pove geslo, ki ga je prejel od

svojega bratranca Janeza. Primož takoj nakaže 1000 EUR Francu z njegovega računa in zdaj mu ta znesek dolguje hawaladar Tim iz New Yorka. Zgornje ponazarja pomembne korake v sistemu Hawala in potrjuje pomembnost hawaladarjev.

Transakcije podobne narave se pojavljajo ves čas in pomembno je omeniti, da prenos sredstev med Janezom in Francem prek posrednikov Tima in Primoža poteka v enem ali dveh dneh ali celo nekaj urah, tudi če upoštevamo časovne razlike. Zaradi tega je celoten postopek veliko hitrejši, kot če bi prenos potekal prek tradicionalnega bančnega sistema (Woda 2006).

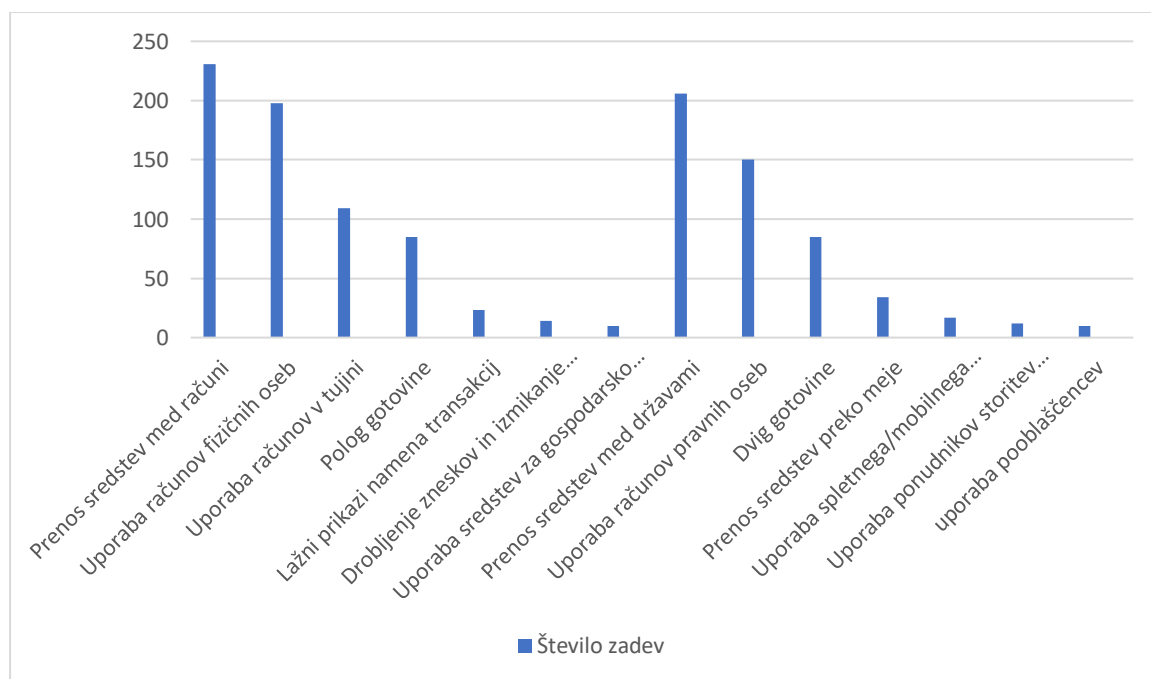
O določeni tipologiji pranja denarja govorimo takrat, ko zaznamo vzorec ali serijo podobnih postopkov prikrivanja nezakonitega izvora denarja ali drugega premoženja, ki vključujejo naslednje osnovne elemente tipologije:

- Mehanizem pranja denarja pomeni sistem, kjer se delno ali v celoti izvajajo aktivnosti pranja denarja, ki zajemajo predvsem finančne institucije (banke, hranilnice, borznoposredniške družbe, lizinski hiše), notarje, odvetnike, fizične osebe, pravne osebe (domače in tuje družbe, slamnate in *offshore* družbe, samostojne podjetnike, društva), sisteme za prenos denarja (Western Union, MoneyGram), trgovino s plemenitimi kovinami, igralnice in casinoje, menjalne platforme za virtualne valute in podobno.
- Tehnika pranja denarja je način izvajanja aktivnosti pranja denarja, ki vključuje predvsem dvige in pologe gotovine, elektronske prenose sredstev med računi, uporabo sistemov za prenos sredstev, prenose sredstev med državami, prenose gotovine čez državno mejo, menjavo valut, drobljenje zneskov, prikrivanje prek tretjih oseb, uporabo računov v tujini in podobno.
- Instrument pranja denarja je nosilec vrednosti, ki se uporablja za aktivnosti pranja denarja, ta pa zajema predvsem denar (gotovina in druge oblike), čeke, menice, vrednostne papirje, naložbeno zlato ali plemenite kovine, nepremičnine, vozila in plovila, podjetja, virtualne valute in podobno (Povzetek poročila o izvedbi nacionalne ocene tveganja RS za pranje denarja in financiranje terorizma, 2021).

Za razumevanje predstavljenih tipologij pranja denarja in z njimi povezanih osnovnih elementov je treba poudariti, da se lahko v posamezni zadevi pojavlja več osnovnih elementov tipologije, zato njihov seštevek ne pomeni tudi skupnega števila zadev, saj je v posamezni zadevi lahko ugotovljenih več osnovnih elementov posamezne tipologije. Glede na prisotnost

posameznih osnovnih elementov tipologij pranja denarja v letu 2021 je bilo ugotovljeno, da so bili najpogosteje uporabljeni mehanizmi pranja denarja v Sloveniji sledeči:

- Finančne institucije (banke in hranilnice) so bile uporabljene v 380 zadevah. Od tega je bilo 161 zadev uporabljenih računov v tujini, kar pomeni, da so tuje pravne ali fizične osebe uporabljale račune v Sloveniji ali pa so slovenske pravne in fizične osebe uporabljale račune v tujini.
- Fizične osebe so bile uporabljene v 239 zadevah. Način uporabe je bil različen, in sicer kot lastno pranje (angl. *self laundering*), uporaba fizičnih oseb kot pooblaščenecv ali tretjih oseb, prek katerih so se izvrševale aktivnosti pranja denarja.
- Pravne osebe so bile uporabljene v 175 zadevah.
- Sistemi za prenos sredstev (MoneyGram in Western Union) so bili uporabljeni v devetih zadevah.
- Ponudniki storitev virtualnih valut so bili uporabljeni v sedmih zadevah.
- Igralnice oziroma igralni saloni so bili uporabljeni v štirih zadevah.

Slika 3: Največkrat uporabljene tehnike pranja denarja v letu 2022 (Poročilo o delu urada republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja za leto 2022)

V letu 2022 so bile med najpogosteje zaznanimi tehnikami pranja denarja naslednje tehnike pranja:

- prenos sredstev med računi v približno 83 odstotkih zadev,
- prenos sredstev med državami v približno 74 odstotkih zadev,
- uporaba računov fizičnih oseb v približno 71 odstotkih zadev,
- uporaba računov pravnih oseb v približno 54 odstotkih zadev,
- uporaba računov v tujini v približno 39 odstotkih zadev,
- dvigi gotovine z računov v približno 31 odstotkih zadev,
- pologi gotovine v približno 13 odstotkih zadev,
- prenosi sredstev preko državne meje v približno 12 odstotkih zadev,
- lažni prikazi namena transakcij v približno 8 odstotkih zadev,
- uporaba spletnega/mobilnega bančništva v približno 6 odstotkih zadev,
- drobljenje zneskov in izmikanje identifikaciji v približno 5 odstotkih zadev,
- uporaba sredstev za gospodarsko poslovanje v približno 4 odstotkih zadev,
- uporaba pooblaščenec v približno 4 odstotkih zadev,
- ustvarjanje lažnih obveznosti v približno 3 odstotkih zadev,
- uporaba fiktivnih pogodb v približno 3 odstotkih zadev,
- uporaba sistemov za prenos sredstev/denarja v približno 3 odstotkih zadev,
- uporaba mobilnih/elektronskih denarnic v približno 2 odstotkih zadev

(Poročilo o delu urada republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja za leto 2022).

PRAVNI IN INSTITUCIONALNI OKVIR PREPREČEVANJA PRANJA DENARJA

To poglavje prinaša pravno-institucionalni okvir preprečevanja pranja denarja. V uvodnem delu poglavja so najprej predstavljene direktive na ravni EU, ki urejajo institucije za odkrivanje in pregon pranja denarja. V drugem sklopu poglavja so predstavljene temeljne institucije na ravni EU, ki jim sledi prikaz temeljnih institucij za odkrivanje in pregon pranja denarja v Sloveniji in Nemčiji, kar je tudi v jedru te diplomske naloge.

3.1 Direktive glede preprečevanja pranja denarja v EU

Pravni okvir za preprečevanje pranja denarja temelji na mednarodnih konvencijah, smernicah in nacionalni zakonodaji. Institucionalni okvir za preprečevanje pranja denarja vključuje mednarodne in nacionalne institucije, ki izvajajo predpise in ukrepe za preprečevanje pranja denarja. Pravni in institucionalni okvir za preprečevanje pranja denarja ima velik pomen za zaščito gospodarske stabilnosti in finančnega sistema. S prilagajanjem in krepitevijo teh okvirov lahko države uspešno zmanjšujejo tveganja pranja denarja in s tem prispevajo k bolj preglednemu in varnejšemu globalnemu finančnemu okolju.

Direktiva o preprečevanju pranja denarja (AMLD) je niz regulativnih zahtev, ki jih je izdala Evropska unija, ki vsebujejo pravila za boj proti pranju denarja in financiranju terorizma v državah članicah EU. Vsaka država izda svoje zakone o preprečevanju pranja denarja, ki pogosto temeljijo na smernicah FATF. Preprečevanje pranja denarja (AML) se nanaša na postopke, ki se uporabljajo za preprečevanje kriminalcem, da bi nezakonito pridobljen denar prikriji kot zakonita sredstva. V Evropi pravila AML izda Evropski parlament kot direktivo EU proti pranju denarja (AMLD). Vsaka država članica EU to nato implementira v svoj pravni sistem. Direktiva EU AML je namenjena preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma. Za to vzpostavlja regulativno okolje, ki je usklajeno v vseh državah članicah EU (IDnow 2023).

3.1.1 Četrta direktiva o preprečevanju pranja denarja (AMLD 4 - 2017)

Četrta direktiva o preprečevanju pranja denarja se osredotoča na uskladitev politike EU s smernicami Projektne skupine za finančno ukrepanje (FATF) za preprečevanje pranja denarja. Četrty zakon EU o preprečevanju pranja denarja je bil zasnovan za krepitev obrambe EU proti pranju denarja in financiranju terorizma, hkrati pa zagotavlja, da je okvir EU usklajen z mednarodnim bojem proti pranju denarja (AML) in financiranju terorizma ter standardi Projektne skupine za finančno ukrepanje (FATF). Vključene so naslednje spremembe:

- skrben pregled strank in dejanskega lastništva,
- prag gotovinskega plačila znižan na 10.000 EUR,
- vključevanje celotnega sektorja iger na srečo, ne samo igralnice,
- okrepljen pristop, ki temelji na tveganju, zahteva ukrepe, ki temeljijo na dokazih.

3.1.2 Peta direktiva o pranju denarja (AMLD5 – 2020)

5AMLD ima velik del osredotočenosti 4AMLD z določbami za krepitev in razširitev obstoječih predpisov in novih regulativnih ukrepov za kriptovalute.

Kriptovalute: 5AMLD je uvedel pravno definicijo kriptovalute in vključil kriptovalute in menjalnice kriptovalut v obseg obstoječih predpisov preprečevanja pranja denarja. Po 5AMLD so se morali ponudniki storitev kriptovalut registrirati pri finančnih organih, enote za finančni nadzor (FIU) pa so dobile pooblastila za pridobivanje imen in naslovov lastnikov kriptovalut (Complay advantage 2023).

Predplačniške kartice: 5AMLD je znižal prejšnjo omejitev transakcij na predplačniških karticah na 150 EUR in na 50 EUR za spletne transakcije. Transakcije s predplačniškimi karticami, izdanimi zunaj EU, so bile prepovedane, razen če so bile izdane na ozemlju s standardi preprečevanja pranja denarja, ki so enakovredni EU (Complay advantage 2023).

Blago visoke vrednosti: V skladu s 5AMLD so za trgovce z blagom visoke vrednosti, kot so umetnine, veljale obveznosti poročanja o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma in ukrepi, ko so opravljali transakcije v vrednosti 10.000 EUR ali več. Da bi pomagali pri boju proti financiranju terorizma, so zgodovinski, kulturni in arheološki artefakti prav tako spadali pod pravila visoke vrednosti preprečevanja pranja denarja (Complay advantage 2023).

Dejansko lastništvo: V skladu s 5AMLD so bili centralizirani registri javno dostopni, medtem ko je bila uvedena zahteva po zasebnih registrih za bančne račune. Države članice EU so morale svoje sezname povezati med državami in okrepiti svoje mehanizme preverjanja (Complay advantage 2023).

Države z visokim tveganjem: 5AMLD je uvedel zahtevo za podjetja, da opravijo obvezni okrepljeni skrbni pregled pri strankah iz tretjih držav z visokim tveganjem, da bi bolje obvladovali pomanjkljivosti AML (Complay advantage 2023).

Politično izpostavljene osebe: 5AMLD je uvedel zahtevo za države članice, da objavijo javno dostopne funkcionalne sezname, medtem ko je EU objavila tudi svoj seznam na ravni EU. Funkcionalne liste vsebujejo domače položaje, ki veljajo za politično izpostavljene osebe, ne vsebujejo pa imen posameznikov, ki jih zasedajo (Complay advantage 2023).

3.1.3 Šesta direktiva o pranju denarja (AMLD6 – 2021)

6AMLD določa mehanizme, ki jih morajo vzpostaviti države članice za preprečevanje uporabe finančnih sredstev, sisteme za namene pranja denarja ali financiranja terorizma.

Novi 6AMLD razveljavi vidike prejšnjih direktiv, zahteve za prenos za države in uvede spremembe za boljšo uskladitev praks domačih in mednarodnih nadzornikov. Evropska unija namerava z zakonodajo dodati jasnost in uskladitev praks preprečevanja pranja denarja, obravnavati nedoslednosti pravil ter izboljšati usklajevanje in izmenjavo informacij med organi.

Ključni poudarki novega 6AMLD vključujejo:

Nacionalne ocene tveganja: države članice EU morajo izvajati nacionalne ocene tveganja vsaka 4 leta ter podati rezultate vsem zezanim subjektom.

Okviri FIU: države članice morajo razviti predlog za domači okvir skupne analize FIU, da bi zezanim subjektom ponudili večjo jasnost glede predložitve poročil o sumljivih dejavnostih.

Regulativni nadzorniki: države članice morajo ustanoviti javni organ z dolžnostjo nadzora nad domačimi samoregulativnimi organi, medtem ko bo EU uvedla orodje za kategorizacijo tveganja za uskladitev nadzornih pristopov. EU je uvedla tudi določbe za čezmejne fakultete za preprečevanje pranja denarja in financiranje terorizma, da bi okrepila sodelovanje med državami članicami.

Dejansko lastništvo: nova direktiva 6AMLD ponuja pojasnila o vrstah informacij, ki jih je treba hraniti v registrih dejanskega lastništva EU.

Registri premoženja: države članice EU morajo ustvariti čezmejne registre premoženja, ki vsebujejo podatke o bančnih računih, sefih in nepremičninah.

Zaščita žvižgačev: države članice morajo uvesti izboljšano zaščito žvižgačev s poudarkom na krepitvi varstva osebnih podatkov in sodnega varstva.

Osebnih podatki: novi 6AMLD ponuja pojasnilo o pravni podlagi za obdelavo osebnih podatkov v okviru preprečevanja finančnih kaznivih dejanj, kot sta pranje denarja in financiranje terorizma (Complay advantage 2023).

3.2 Institucije na področju preprečevanja pranja denarja v EU

3.2.1 Svet Evrope

Svet je decembra 2019 sprejel strateške prednostne naloge za nadaljnjo krepitev okvira EU za boj proti pranju denarja in financiranju terorizma. Evropska komisija je v odzivu maja 2020 sprejela akcijski načrt, v katerem so opredeljeni ukrepi za boljše izvajanje, nadzorovanje in usklajevanje pravil EU na tem področju. Svet je 5. novembra 2020 sprejel sklepe o preprečevanju pranja denarja in financiranju terorizma. Sklepi služijo kot smernice, zlasti za vzpostavitev:

- enotnega pravilnika za uskladitev pravil EU,
- funkcije nadzornika na ravni EU z neposrednimi nadzornimi pooblastili,
- usklajevalnega in podpornega mehanizma za nacionalne finančne obveščevalne enote (Svet Evropske unije 2023).

Evropska komisija je julija 2021 predlagala sveženj zakonodajnih predlogov za okrepitev ukrepov EU na tem področju. Institucije EU trenutno ta sveženj obravnavajo.

3.2.2 Projektna skupina za finančno ukrepanje (angl. *Financial Action TaskForce* (FATF))

Projektna skupina za finančno ukrepanje (FATF) je bila ustanovljena na pariškem vrhu G-7 leta 1989 kot del prizadevanja za poostreitev praks pranja denarja in financiranja terorizma v svetu. Po lastnih besedah je glavni cilj FATF zagotoviti, da so finančni sistemi in širše

gospodarstvo zaščiteni pred grožnjami pranja denarja in financiranjem terorizma in širjenjem orožja, ter s tem krepiti integritete finančnega sektorja in prispevati k varnosti in zaščiti. Danes je 36 polnopravnih članov skupaj s številnimi pridruženimi člani. Pakistan ni polnopravni član FATF, temveč »višji izredni član«. Kriteriji za pridružitev FATF so različni, a na splošno jih moramo šteti za pomembne (številno prebivalstvo, velikost BDP, razvitost bančništva in zavarovalniškega sektorja itd.). Države morajo upoštevati svetovno sprejete finančne standarde in biti udeleženec drugih pomembnih mednarodnih organizacij. Kot nakazuje to poročilo, je vprašljivo, če bi se Pakistan sploh moral pridružiti tej organizaciji, razen pod prisilo. Ko postane članica, mora vsaka država ali organizacija potrditi in podpirati najnovejša priporočila FATF. Tako se zavežejo, da sodelujejo s FATF pri razvoju prihodnjih priporočil (Chohan 2019).

FATF je odgovorna za preučevanje tehnik in trendov pranja denarja, pregled ukrepov, ki so že bili sprejeti na nacionalni ali mednarodni ravni, in določitev ukrepov, ki jih je še treba sprejeti za boj proti pranju denarja. Aprila 1990, manj kot eno leto po ustanovitvi, je FATF izdal poročilo, ki je vsebovalo niz štiridesetih priporočil, katerih namen je bil zagotoviti celovit akcijski načrt, potreben za boj proti pranju denarja. Po napadih 11. septembra 2001 je bil poslanstvu FATF dodan razvoj standardov v boju proti financiranju terorizma. Oktobra 2001 je FATF izdala osem posebnih priporočil za obravnavanje problematike financiranja terorizma. Zaradi nenehnega razvoja tehnik pranja denarja je FATF junija 2003 celovito revidirala standarde FATF. Oktobra 2004 je FATF objavila Devet posebnih priporočil, s katerimi je dodatno okrepila dogovorjene mednarodne standarde za boj proti pranju denarja in financiranju terorizma, znane tudi kot 40+9 priporočil (Chohan 2019).

3.2.3 Organ za boj proti pranju denarja (AMLA)

Julija 2021 je Evropska komisija vložila predlog za ustanovitev novega organa EU za boj proti pranju denarja in financiranju terorizma (AMLA). To je bil del zakonodajnega svežnja, namenjenega izvajanju akcijskega načrta do leta 2020 za celovito politiko Unije o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma. AMLA bi bila središče integriranega sistema, ki bi ga sestavljali organ sam in nacionalni organi z nadzornim mandatom. Podprla bi tudi enote za finančni nadzor EU (FIU) in vzpostavila mehanizem sodelovanja med njimi. Svet je 29. junija 2022 dosegel delni politični dogovor o predlogu. V Evropskem parlamentu je bil

spis posredovan Odboru za ekonomske in monetarne zadeve ter Odboru za državljanske svoboščine, pravosodje in notranje zadeve.

Po predlogu Evropske komisije bi AMLA upravljala dva odbora: splošni odbor in izvršni odbor. Generalni odbor bi sestavljali predstavniki vseh držav članic in bi bil razdeljen na dve sestavi: eno za vodje javnih organov, odgovornih za nadzor preprečevanje pranja denarja/financiranja terorizma, in drugo za vodje finančnih obveščevalnih enot. Splošni odbor bi bil odgovoren za odločanje o delegiranih aktih, smernicah in ukrepih za pooblašcene subjekte in FIU. Izvršni odbor, ki bi vključeval predsednika organa in pet neodvisnih članov s polnim delovnim časom, ki bi jih imenoval generalni odbor, bi bil upravni organ AMLA. Izvršilni odbor bi bil odgovoren za vse odločitve o posameznih dolžnikih ali nadzornih organih, proračunskih in javnih naročilih ter vsakodnevno vodenje organa. Predsednik AMLA bi predstavljal oblast in vodil sestanke splošnega odbora, medtem ko bi izvršni direktor vodil vsakodnevne operacije organizacije. Upravni revizijski odbor bi obravnaval pritožbe zoper zavezujoče odločitve (Pavlidis 2023).

AMLA bi izvajala tudi redne preglede, da bi zagotovila, da imajo nacionalni nadzorniki ustrezna sredstva in pooblastila za opravljanje svojih nalog. AMLA naj bi olajšala delovanje nadzorniških kolegijev, ki so skupine nacionalnih nadzornikov, odgovornih za nadzor čezmejnih finančnih institucij. Poleg tega bi AMLA spodbujala manjšo razliko nadzorniških praks in standardov, hkrati pa razvijala nadzorniško metodologijo, ki temelji na tveganju. To odraža idejo, da je »visokokakovosten nadzor z dobrimi viri in konvergenten nadzor, ki temelji na enotnem pravilniku, ključni predpogoj za dobro delujočo Evropsko Unijo kapitalskih trgov« (Pavlidis 2023).

3.3 Institucije na področju preprečevanja pranja denarja v Sloveniji in Nemčiji

3.3.1 Urad Republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja

Urad Republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja je organ v sestavi Ministrstva za finance. Opravlja naloge, ki se nanašajo na preprečevanje in odkrivanje pranja denarja, predhodnih kaznivih dejanj in financiranja terorizma. Prav tako inšpekcijsko nadzira izvajanje

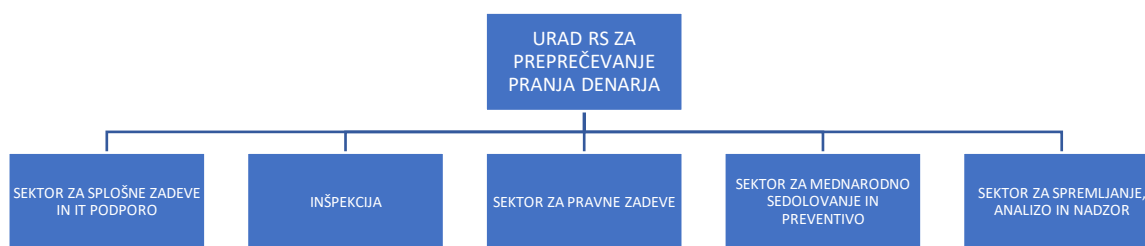
določb Zakona o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma ter drugih predpisov s tega področja (Urad RS za preprečevanje pranja denarja 2023).

Urad je bil ustanovljen z Zakonom o organizaciji in delovnem področju ministrstev kot organ v sestavi Ministrstva za finance, kar je ostal vse do danes in je formalno začel delo 1. januarja 1995. Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma v 130. členu določa, da mora Urad RS za preprečevanje pranja denarja, ki je osrednji državni organ za sprejemanje, analiziranje in obveščanje pristojnih organov o sumljivih transakcijah in drugih morebitnih podatkih o pranju denarja ali financiranju terorizma najmanj enkrat letno o svojem delu poročati Vladi Republike Slovenije (Urad RS za preprečevanje pranja denarja 2023).

Sistem odkrivanja pranja denarja in financiranja terorizma je z uveljavitvijo preventivnih zakonov o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma ter ustanovitvijo uradov za preprečevanje pranja denarja, ki so po svetu nastali pred sedemindvajsetimi leti (1996), namenil pomembno vlogo tudi finančnim in nefinančnim institucijam ter uradom za preprečevanje pranja denarja. Mednarodno uveljavljen izraz za te urade je Financial Intelligence Unit – FIU oziroma v prevodu »finančna obveščevalna enota«. Ena od glavnih nalog FIU je sprejemanje, analiziranje in pošiljanje finančnih in drugih obveščevalnih podatkov pristojnim organom. Ta naloga urada je razvidna tudi iz definicije že omenjene Projektne skupine za finančno ukrepanje (FATF), po kateri so uradi za preprečevanje pranja denarja osrednji državni organ za sprejemanje, analiziranje in obveščanje pristojnih organov o sumljivih transakcijah in drugih morebitnih podatkih o pranju denarja ali financiranju terorizma (Urad RS za preprečevanje pranja denarja 2023).

Urad je administrativni organ v sestavi Ministrstva za finance in deluje v vlogi posrednika med institucijami finančnega sistema na eni ter organi odkrivanja in pregona kaznivih dejanj na drugi strani. V skladu s pooblastili analizira sporočene sumljive transakcije, ki mu jih sporočajo zavezanci. Če pri tem ugotovi razloge za sum pranja denarja ali financiranja terorizma ali drugih kaznivih dejanj, zbrane podatke kot obvestilo ali informacijo pošlje v nadaljnjo obravnavo pristojnim organom (policija, tožilstvo, FURS, SOVA). V zvezi z obvestili urada policiji/tožilstvu velja poudariti, da gre za obveščevalne podatke, katerih del je opravljena analiza finančnih in drugih podatkov. Takšno obvestilo se ne šteje za kazensko ovadbo po Zakonu o kazenskem postopku (Urad RS za preprečevanje pranja denarja 2023).

Organizacijska shema urada:

Slika 4: Organizacijska shema urada RS za preprečevanje pranja denarja (Urad RS za preprečevanje pranja denarja, 2023)

Urad sestavlja poleg vodstva še pet organizacijskih enot:

- Sektor za splošne zadeve in IT podpora,
- Sektor za mednarodno sodelovanje in preventivo,
- Inšpekcija,
- Sektor za pravne zadeve,
- Sektor za spremljanje, analizo in nadzor (Urad RS za preprečevanje pranja denarja 2023).

3.3.2 Banka Slovenije

Banka Slovenije opravlja vlogo nadzornega organa na področju finančnih omejevalnih ukrepov oziroma sankcij nad subjekti, nad katerimi opravlja nadzor v skladu z drugimi predpisi. Finančni omejevalni ukrepi vključujejo zamrznitev sredstev in gospodarskih virov ali dajanje na voljo sredstev in gospodarskih virov, ter finančne storitve, kakor je opredeljeno v predpisih Evropske unije (EU) o omejevalnih ukrepih. V tej vlogi je Banka Slovenije pooblaščenca za nadzor skladnosti izvajanja omejevalnih ukrepov s strani subjektov nadzora in preverjanje njihove systemske usposobljenosti za poslovanje v skladu z njimi.

Kljub uvedbi enotnega mehanizma nadzora v letu 2014 je področje preprečevanja pranja denarja in financiranja terorizma - PPDT še vedno v pristojnosti nacionalnih organov. Nadzor na področju PPDT je ena ključnih nalog Banke Slovenije. Preverjanje upravljanja s tveganji na področju PPDT pa je del preverjanja celostnega upravljanja s tveganji v bankah in hranilnicah. Banka Slovenije določene dejavnosti na področju PPDT izvaja v sodelovanju z Uradom za preprečevanje pranja denarja. (Banka Slovenija, 2024)

Banka Slovenije opravlja naslednje naloge:

- izvajanje skupne denarne politike Evrosistema,
- upravljanje uradne devizne rezerve,
- skrb za nemoteno delovanje plačilnih sistemov in
- izdajanje evrobankovcev.

Banka Slovenije opravlja tudi druge zakonsko določene naloge, med drugim:

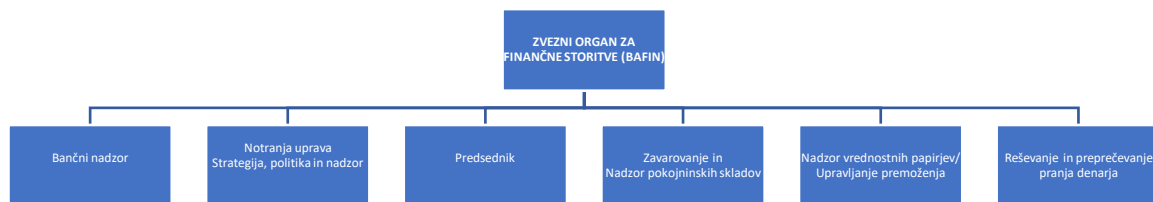
- nadzor bank in sodelovanje pri ohranjanju finančne stabilnosti;
- upravlja osrednjo nacionalno zbirko podatkov o zadolženosti fizičnih oseb in poslovnih subjektov - Centralni kreditni register;
- skrb za varnost depozitov in reševanje bank;
- skrb za oskrbo območja Republike Slovenije z gotovino;
- vodenje računov ter opravljanje plačilnega prometa za Republiko Slovenijo, državne organe in osebe javnega prava ter banke;
- zbiranje, obdelovanje in izkazovanje statističnih podatkov, ki so pomembni za delovanje denarnega in finančnega sistema. (Banka Slovenije, 2024)

3.3.3 Zvezni organ za finančne storitve (BaFin)

BaFin deluje v javnem interesu. Njegov glavni cilj je zagotoviti pravilno delovanje, stabilnost in integriteto nemškega finančnega sistema. Dejavnosti nadzora solventnosti BaFin pomagajo na primer pri zmanjševanju tveganj za sredstva, zaupana institucijam. Poleg tega je namen BaFin-ovega nadzora trga zaščititi poštene in pregledne razmere na trgih ter zagotoviti kolektivno varstvo potrošnikov. To velja za vse produkte in finančne storitve, ki so pod nadzorom BaFin-a (BaFin 2020).

Drugi del BaFin je preprečiti zlorabo finančnega sistema za namene pranja denarja. V ta namen BaFin na primer zagotavlja, da podjetja, ki jih nadzoruje, izpolnjujejo veljavne zahteve za preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma. V Nemčiji banke, ponudniki finančnih storitev in zavarovalnice ne smejo poslovati brez uradnega dovoljenja. BaFin nadzoruje spoštovanje te prepovedi, saj so mu v ta namen podeljena daljnosežna pooblastila za preiskave in posredovanje. S sodelovanjem v številnih evropskih odborih BaFin pomaga oblikovati enoten evropski finančni trg. Poleg tega je BaFin angažiran v mednarodnih organih, kjer igra aktivno vlogo pri oblikovanju globalnih nadzorniških standardov (BaFin 2020).

Organizacijska shema urada BAFIN:

Slika 5: Organizacijska shema urada BAFIN (BAFIN, 2024)

3.3.4 Finančna obveščevalna enota Nemčija (FIU)

Nemška finančno obveščevalna enota je centralni urad za preiskave finančnih transakcij (FIU) deluje v okviru zveznega urada kriminalistične policije in je nacionalni centralni urad za sprejemanje, zbiranje in ocenjevanje poročil o sumljivih finančnih transakcijah, ki bi lahko bile povezane s pranjem denarja ali financiranjem terorizma. Osrednja naloga je sprejemanje in analiziranje prijav sumov pranja denarja. Različni organi, kot so banke, zavarovalnice in nepremičninski agenti, so dolžni poročati o očitnih dejstvih FIU. Obveznost poročanja nastane, kadar koli obstajajo znaki, ki kažejo, da sredstvo (npr. gotovina) izvira iz kaznivega dejanja ali se bo uporabilo za financiranje terorizma. Če organ ne izpolni teh obveznosti, bo to povzročilo pravne posledice. Od 1. maja 2021 je kot funkcionalni organ vključen v Generalni carinski direktorat. Vsa poročila se posredujejo pristojnim organom pregona (državnemu tožilstvu in državnim uradom za kazensko preiskavo), davčnim in upravnim organom, če je FIU predhodno ugotovila, da je zadevno premoženje povezano s pranjem denarja, financiranjem terorizma ali drugim kaznivim dejanjem. Vsaka strateška analiza je namenjena prepoznavanju novih metod pranja denarja in financiranja terorizma. FIU je strokovno neodvisna. Pooblastila izhajajo izključno iz Zakona o pranju denarja (GwG). (ZOLL 2024)

TEHNOLOŠKI VIDIKI PRANJA DENARJA

V tem poglavju so predstavljeni tehnološki vidiki, ki se uporabljajo pri izvajanju in odkrivanju pranja denarja. Tehnološki vidiki so predstavljeni brez posebnega poudarka na učinkovitosti pranja denarja, saj je namen tega poglavja predstaviti prisotnost tehnologije pri pranju denarja in njegovem odkrivanju.

4.1 Raba umetne inteligence pri pranju denarja

Leta 1955 je John McCarthy, profesor matematike na Dartmouth Collegeu, skoval izraz »umetna inteligenca« in naslednje leto organiziral temeljno konferenco na to temo. Umetna inteligenca je podmnožica računalništva, ki robote spodbuja k razmišljanju ali jih kategorizira kot človeška bitja. Deluje s pomočjo »inteligentnih« strojev, ki lahko razmišljajo, komunicirajo in se obnašajo na enak način kot ljudje (Alhajeri in Alhashem 2023).

Večina študij je ravni umetne inteligence razdelila na tri stopnje:

Umetna ozka inteligenca (ANI):

Ti stroji imajo preprost nabor funkcij, ki jih izvajajo kot stroji za prepoznavanje govora, ki se odzivajo le na glasovne ukaze za izvajanje določenih nalog, kot so Google Assistant, Alexa in Siri.

Umetna splošna inteligenca (AGI):

Stroji, ki imajo podobne človeškim kognitivnim sposobnostim. Ta vrsta umetne inteligence je sposobna delati skupaj z ljudmi. Trenutno sta primera tega strojno učenje in robotika.

Umetna super inteligenca (ASI):

Trenutno ta vrsta umetne inteligence še ne obstaja, vendar je zamisel o tem, da bodo stroji z umetno inteligenco sposobni opravljati naloge in stvari, za katere je sposobna le inteligenca fizične osebe (Alhajeri in Alhashem 2023).

Umetna inteligenca se izvaja z uporabo različnih algoritmov, ki spremljajo, zbirajo podatke in prepoznavajo določene tržne vzorce. Načelo delovanja tehnik umetne inteligence je skoraj enako, saj vključuje raziskovanje finančnih transakcij, ki pomagajo opaziti navade, vedenje in druge značilnosti bančnih nakazil. Algoritmi razvrstijo finančne transakcije kot običajne ali goljufive (Alhajeri in Alhashem 2023).

Finančne institucije so uvedle umetno inteligenco za odkrivanje in preprečevanje kaznivih dejanj, kot so pranje denarja, goljufije in kraje zaposlenih. Algoritmi umetne inteligence izvajajo napovedana in druga vnaprej določena binarna pravila za samodejno analizo vnosa in izhoda transakcij (Alhajeri in Alhashem 2023).

Bančni sistem se pri spremljanju zakonitih in sumljivih dejavnosti zanaša na verodostojne informacije, ki jih zagotovijo stranke. Zato se podatkovna plast ukvarja z zbiranjem, upravljanjem in shranjevanjem podatkov. Finančne institucije z učinkovitimi sistemi preprečevanja pranja denarja se ne zanašajo samo na interne podatke in podatke zaposlenih, temveč informacije pridobivajo tudi od regulativnih organov. Podatkovni zapisi se nato analizirajo z uporabo različnih tehnik umetne inteligence in strojnega učenja, ki izboljša zmogljivost računalnikov za branje, razumevanje in pridobivanje pomenov iz človeških jezikov.

4.2 Raba digitalnih valut in kriptovalut pri pranju denarja

Glavni razlog, zakaj se kriptovalute uporabljajo za lažje pranje denarja je anonimnost. Posamezniki in kriminalne združbe lahko prikrijejo svojo pravo identiteto z uporabo različnih vzdevkov in psevdonomov, kar v bistvu omogoča anonimne transakcije.

Kriptovalut ne izdajajo finančne institucije in torej zanje ne veljajo enaki predpisi. Posamezniki lahko prosto menjajo kriptovalute brez potrebe po finančnem posredniku (Forfang 2019).

Drugi razlog, zakaj so kriptovalute dovzetne za pranje denarja, je, ker je povezovanje določenih uporabnikov s transakcijo zelo težko. Kovanci zasebnosti so kriptovalute, ki ponujajo višjo raven anonimnih transakcij blockchain, zaradi česar je valuta še manj sledljiva kot »običajne« kriptovalute. Višjo stopnjo anonimnosti je mogoče doseči na primer s prikrivanjem podrobnosti o naslovih uporabnikov pred tretjimi osebami, kot so informacije o stanju in izvoru kovancev. To je v nasprotju s tem, kako delujejo »običajne« kriptovalute, kjer lahko kdorkoli vidi stanje naslova, pa tudi transakcije med naslovi. Vendar pa so nekateri kovanci, kot je monero, po zasnovi zasebni (Organizacija združenih narodov 2023).

Metode, ki jih kriminalci uporabljajo za pranje denarja:

Platforme za igre na srečo:

Tudi naslednja metoda pranja denarja s kriptovalutami je precej preprosta in vključuje spletne igre na srečo. Obstajajo številna spletna mesta za spletne igre na srečo, ki sprejemajo kriptovalute. Kriptovaluto lahko uporabimo za nakup kredita ali virtualnih žetonov. Običajno pralci denarja igrajo nekaj krogov in nato znova izplačajo po le nekaj majhnih transakcijah. S

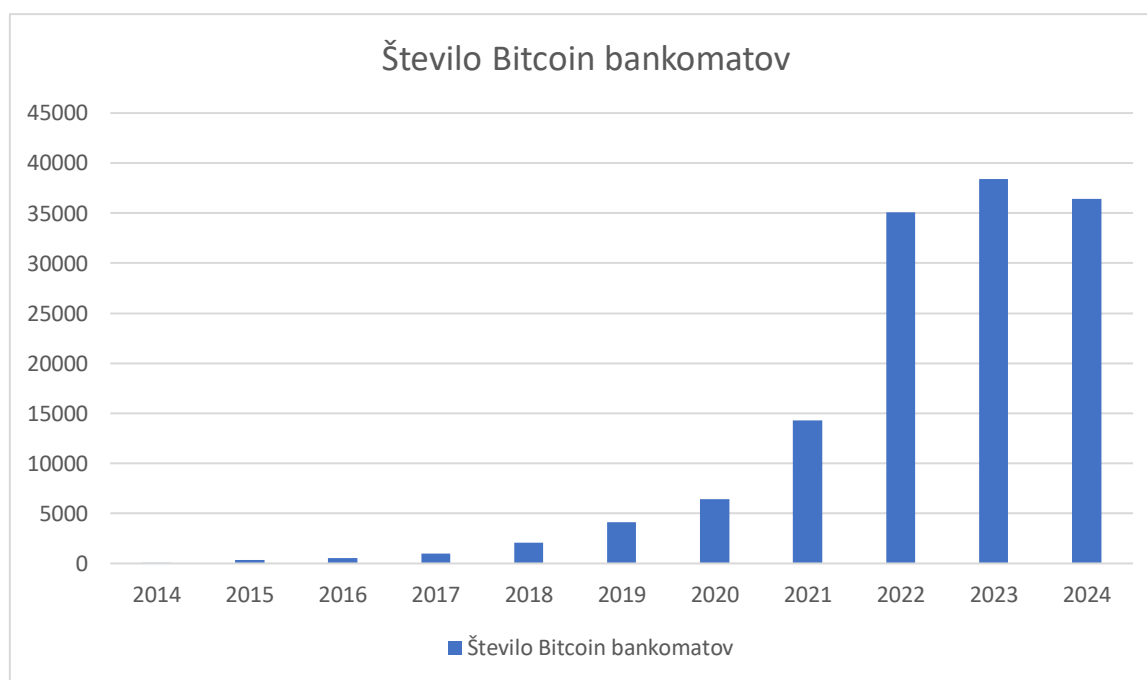
tem ima pralec denarja takoj razlago o izvoru sredstev. Preprosto lahko kriminalci trdijo, da so sredstva dobiček od zmag v spletnih igrah (Financial crime academy 2023).

Projektna skupina za finančno ukrepanje (FATF) je izdala poročilo z naslovom *Virtual Assets Red Flag of Money Laundering and Terrorist Financing* septembra 2020. V tem poročilu je FATF opredelila dve situaciji, v katerih se storitve iger na srečo lahko obravnavajo kot kazniva dejanja:

- sredstva, položena ali dvignjena z naslova virtualnega sredstva ali denarnice, z neposrednimi in posrednimi povezavami do znanih sumljivih virov, vključno z vprašljivimi spletnimi mesti za igre na srečo;
- transakcije, ki izvirajo ali so namenjene storitvam spletnih iger na srečo (Grau 2023).

Bankomati s kriptovalutami:

Avgusta 2024 je bilo po vsem svetu skoraj 38.461 bitcoin bankomatov.

Slika 6: Število bitcoin bankomatov od leta 2014 do leta 2024 (Coin ATM radar, 2024)

Obstajata dve glavni vrsti takšnih bankomatov; bankomat, ki omogoča samo nakup virtualnega denarja, ter bolj zapleten bankomat, ki omogoča tako nakup kot tudi prodajo virtualnega denarja. Pralci denarja vse pogosteje uporabljajo kripto bankomate za pranje nezakonito pridobljenega denarja. Medtem ko so se prej uporabljali bančni prenosi ali storitve nakazil, kot sta Western Union ali MoneyGram, zdaj kriminalci svojim denarnim mulam naročijo, naj

dvignejo denar z ogroženih bančnih računov in ga uporabijo za nakup kriptovalut prek kriptobankomata.

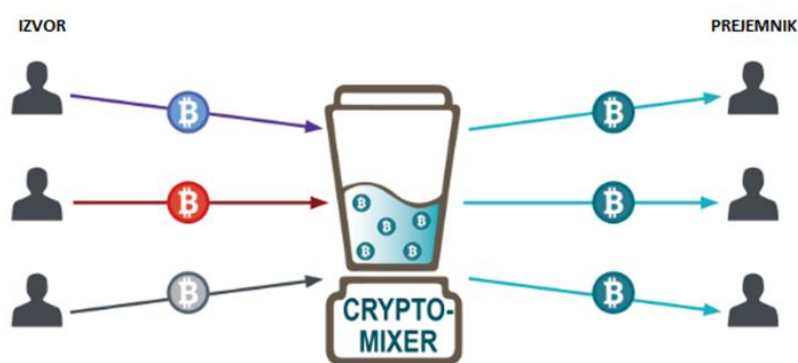
Predplačniške kartice s kriptovalutami:

Predplačniške debetne kartice je možno napolniti s kriptovaluto. Ko je predplačniška debetna kartica napolnjena, lahko s sredstvi financiramo različne vrste nezakonitih dejavnosti. Z njimi je mogoče trgovati za druge valute ali jih predati tretjim osebam.

Mešalniki (*Mixers*)

Mešalniki so storitev, ki meša različne vrste potencialno prepoznavnih kriptovalut. To izboljša anonimnost transakcij, saj je bitcoin težje izslediti. Lastnik bitcoina prenese denar v storitev mešanja, ki ga pomeša z denarjem drugih uporabnikov in prenese mešano valuto na želeni naslov, kar pomeni, da ni povezave med prvotno transakcijo in tem naslovom. Zneske transakcij je mogoče izbrati naključno, tako da je transakcija sestavljena iz številnih majhnih delnih plačil, razporejenih v daljšem časovnem obdobju (Eurospider 2023).

Obstaja več tehnologij, ki mešajo potencialno prepoznavna sredstva v kriptovalutah z namenom, da prikrijejo izvor in jih tako naredijo neizsledljive. Kovanci kriptovalute iz več virov se najprej pošljejo na en račun. Ko so sredstva pomešana na enem naslovu, se nato razdelijo na več delov in pošljejo na različne naslove. Ta postopek se lahko večkrat ponovi, preden sredstva dosežejo končno destinacijo. Zaradi tega je sredstva skoraj nemogoče povezati z njihovim izvornim virom. Za obravnavo povezanih tveganj morajo države članice uvesti ustrezno ureditev in nadzor nad trgi kriptovalut (Organizacija združenih narodov 2023).

Slika 7: »Mešanje« kriptovalut (Organizacija združenih narodov, 2023)

Pranje kripto denarja prek mešalnikov je prispelo na naslovnice in številke so velike. Marca 2023 je Ministrstvo za pravosodje ZDA objavilo skupno mednarodno odstranitev ChipMixerja,

storitve mešanja kriptovalut v temnem omrežju, ki je odgovorna za pranje več kot 3 milijard dolarjev kriptovalute. Operacija je nemškimi oblastem omogočila zaseg več kot 46 milijonov dolarjev kriptovalute iz zalednih strežnikov.

Še en razvpit primer je Tornado Cash, mešalnik, ki je od leta 2019 do leta 2022, ko so nizozemske oblasti aretirale razvijalca storitve, opral več kot 7 milijard dolarjev (Grau 2023).

4.3 Tehnologija veriženja blokov (ang. *blockchain*) kot vzvod za pranje denarja

Blockchain tehnologija je vrsta tehnologije razpršene evidence (angl. *distributed ledger*) in ena izmed možnosti njene uporabe. Tehnologija veriženja blokov predstavlja zloženo zaporedje podatkov o določeni transakciji v podatkovnih blokih, ki so kriptografsko zaščiteni in povezani med seboj v verige. Verige blokov so decentralizirane in razpršene, saj se shranjujejo v mreži osebnih računalnikov. S tem si nihče ne more lastiti sistema, ki ga lahko upravlja vsak. Vsi računalniki, ki so povezani v mrežo, shranjujejo informacije, prejete v obliki blokov. Blockchain tehnologija uporablja šifriranje za zagotovitev varnosti, preverljivosti in sledljivosti shranjenih informacij. Tako nihče ne more spremeniti posameznega bloka, saj bi se posledično spremenila celotna veriga.

Zaradi prednosti blockchain tehnologije jo mnoge države uporabljajo pri svojem delovanju. Blockchain tehnologija lahko državam pomaga na številnih področjih, kot je pobiranje davkov, nudenje socialnih transferjev, izdajanje potnih listov, vodenje zemljiških knjig, sledenje dobavnih verig blaga in na splošno zagotavljati celovitost državnih evidenc in storitev. Blockchain ima tako potencial na primer v sledenju in upravljanju uporabniških digitalnih podatkov na različnih področjih, na primer v zdravstvu, decentralizirani zemljiški knjigi in hitrejši izvedbi finančnih storitev. Po drugi strani pa ima tehnologija kot vse novosti tudi pomanjkljivosti.

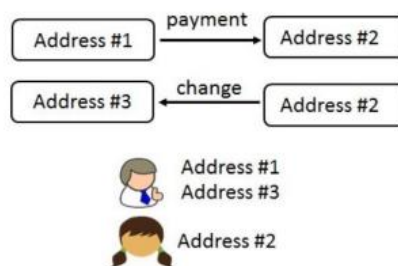
Tehnologija je zaradi zahtevnega računalniškega procesiranja podatkov tudi energetsko potratna. Vprašljivo je področje varnosti uporabnikov. Nekatera področja aplikativne uporabe blockchain tehnologije so trenutno povsem neregulirana. Uporabniki trenutno ne uživajo nobenega pravnega varstva. Ne zdi se niti verjetno, da bi ga lahko v kratkem, tako zaradi dejstva, da gre za relativno mlado tehnologijo, ki se zaenkrat uporablja v manjšem obsegu, kot tudi zato, ker bo tehnologija lahko zares zaživela šele ob njeni globalni uporabi (Zeilhofer 2019).

Obstoj verige blokov, ki deluje kot javna knjiga, omogoča kateremu koli analitičnemu orodju verige blokov možnost poizvedbe za transakcije, povezane z določenim naslovom, npr. iskanje naslovov denarnic in preverjanje povezanih transakcij.

Bitcoin je omrežni protokol, ki temelji na verigi blokov in ga je predstavil Nakamoto. Omogoča plačila in prenose kovancev med sodelujočimi subjekti. Za vzdrževanje stanja, usklajevanje denarnih transakcij ali izdajanje nove valute ni potrebna nobena zaupanja vredna banka.

Omrežje bitcoin vzdržuje globalno porazdeljeno knjigo transakcij, ki je javna. Vsaka transakcija predstavlja plačilo od enega vozlišča do drugega.

Podobno kot menjava gotovine pri fizičnih transakcijah tudi bitcoin ustvarja menjavo kovancev, ki je usmerjena na nov naslov (denarnice) in ne na prvotni naslov. Glavni razlog za to je zasebnost. Ohranjanje zasebnosti v blockchainu je odvisno od strogega ločevanja med naslovi in osebnimi identitetami; to je model, imenovan psevdonimnost. Na primer, plačilo z bitcoini prenese kovance z naslova št. 1 na naslov št. 2 (od Boba do Alice), vendar usmeri denar na naslov št. 3. Zato bi na prvi pogled domnevali, da sta naslova #1 in #3 povezana z ločenima identitetama. Resničnost pa je, da se lahko naslova št. 1 in št. 3 nanašata na isto identiteto, kot je prikazano na sliki 8. Zaradi te psevdonimne sheme je graf bitcoina zelo zapleten in dvoumen, zato so potrebne dodatne informacije za povezavo naslovov denarnice z identiteto in izvajanjem različnih vrst analiz (Balaskas, A. in Franqueira 2018)

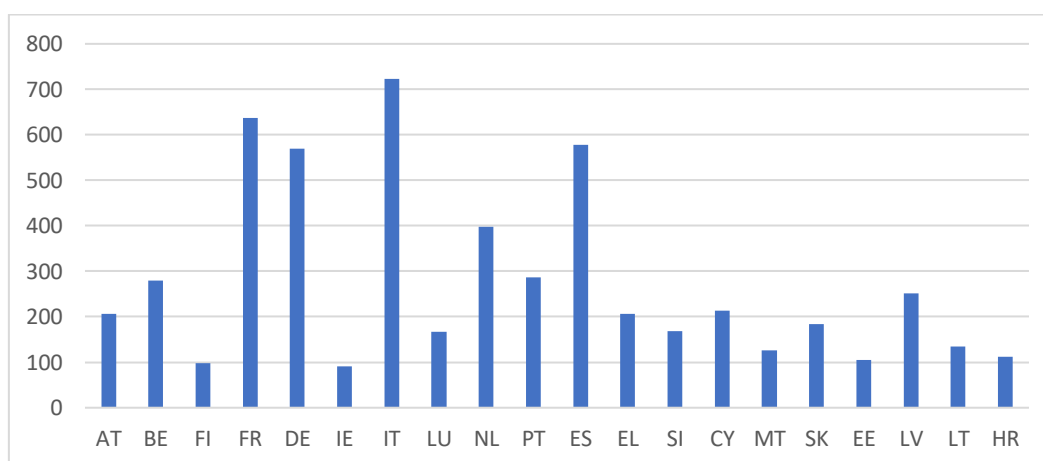

Slika 8: Shema plačila in menajve Blockchain (Balaskas, Franqueira, 2018)

ANALITSKI DEL: PRIMERJALNA ANALIZA USPEŠNOSTI ODKRIVANJA PRANJA DENARJA MED SLOVENIJO IN NEMČIJO

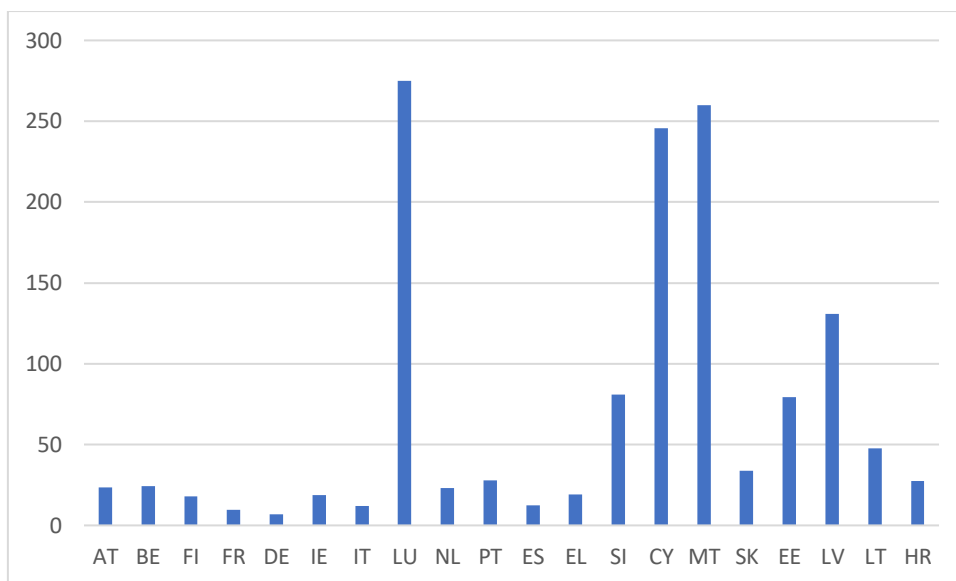
5.1 Pranje denarja v izbranih državah Evropske unije

Najprej prikažimo nekaj osnovnih podatkov o pranju denarja v nekaterih izbranih evropskih državah. Podatke prikazuje slika 9. Iz slike lahko razberemo, da se največ primerov pranja denarja odkrije v Italiji, najmanj pa na Irskem. Ker gre za nominalne podatke, neposredna primerjava o skupnem številu ni najbolj merodajna. Zato pogledjmo še taiste podatke, izražene na prebivalca (slika 10).

Slika 9: Primeri pranja denarja v nekaterih evropskih državah med letoma 2016 in 2021 (Eurojust, 2022)

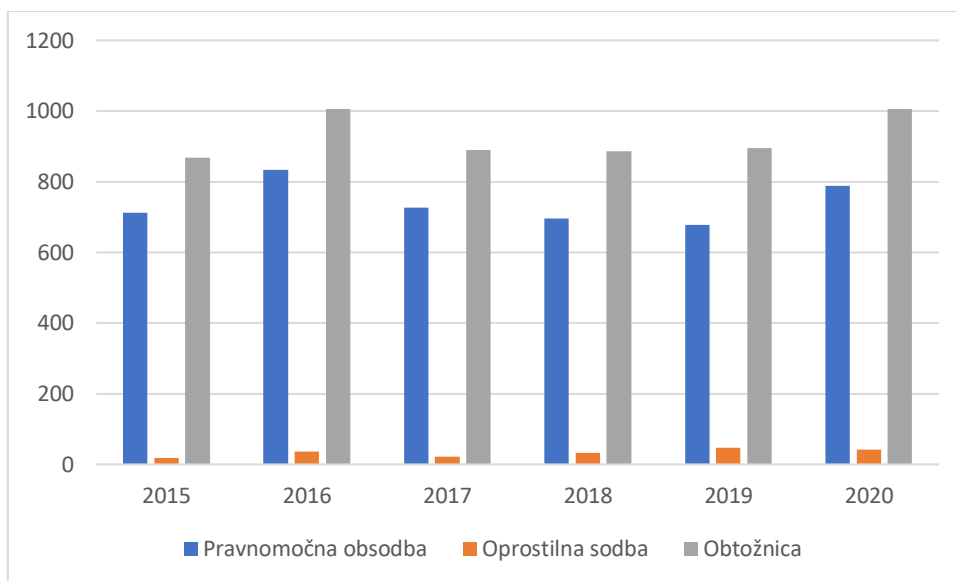
S slike 10 je razvidno odkrito pranje denarja glede na velikost države, izraženo kot število prebivalstva. Manjša kot je država, večji je sorazmerni delež odkritega pranja denarja. Posebej to velja za države, kot so Luksemburg, Ciper in Malta, kjer ima finančni sektor pomembno vlogo v gospodarstvu.

Slika 10: Primeri pranja denarja v nekaterih evropskih državah med letoma 2016 in 2021 (povprečno na milijon prebivalcev) (Eurojust 2022 in Eurostat 2024)

V nadaljevanju sledi kratek prikaz učinkovitosti odkrivanja pranja denarja v Nemčiji in Sloveniji. Le majhen delež primerov preide od preiskave do pregona. Število postopkov pranja denarja, ki so jih tožilci sprožili in zaključili brez nadaljnjega ukrepanja v 2020 (36.371), je veliko večje od števila postopkov, zaključenih z vložitvijo obtožnice (629) ali vloge za pisni nalog za izrek skrajšane kazni (773). Le 3,7 % primerov pranja denarja se nadaljuje z obtožnico ali zahtevo za pisno sodbo izreka denarne kazni (FATF 2022).

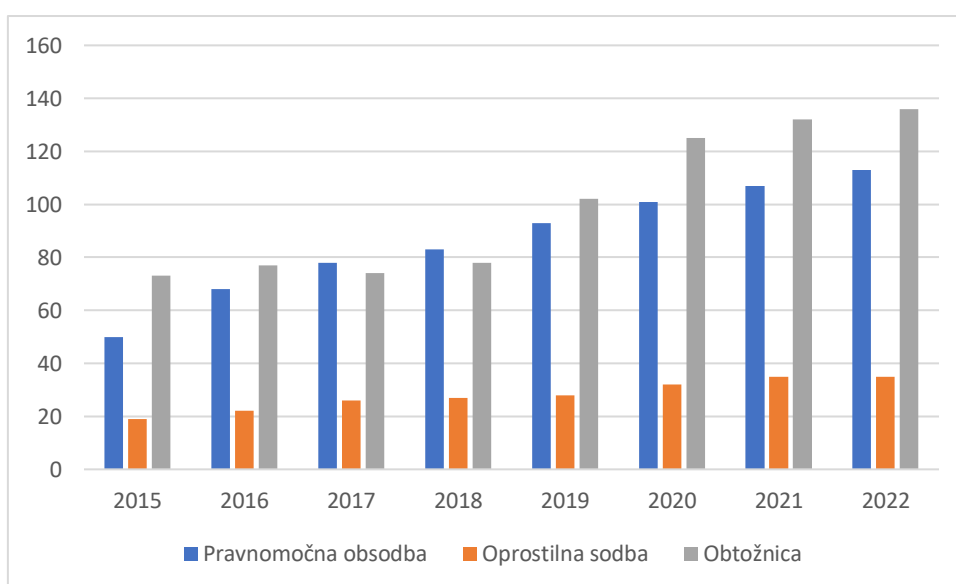
Statistični podatki potrjujejo sklep, da je število pregonov pranja denarja nizko, če upoštevamo, da je Nemčija pomembno finančno in gospodarsko središče. Na podlagi potencialnega števila kaznivih dejanj, je bilo obsojenih zaradi tatvin in goljufij v letu 2020 12.680 oseb, medtem ko jih je bilo v letu 2020 na komercialni ali organizirani osnovi odobrenih le 788 za pranje denarja. Ni bilo ugotovljeno, da Nemčija izvaja preiskave pranja denarja in pregona v celoti v skladu s svojim profilom tveganja (FATF 2022).

Slika 11: Statistika pregona v zvezi s pranjem denarjem v Nemčiji. (FATF, 2022)

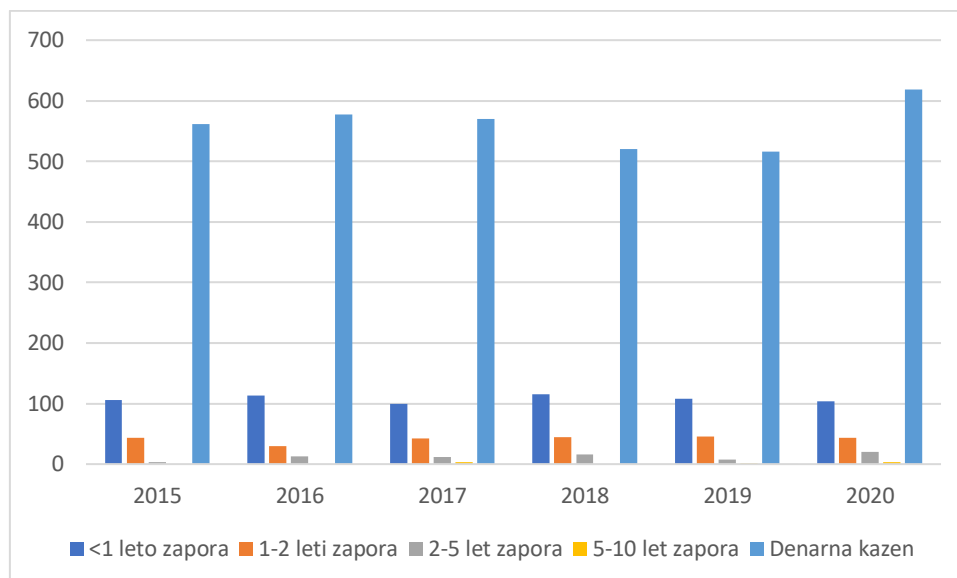
Policija v Nemčiji v povprečju poroča o 9.782 preiskavah pranja denarja na leto, tožilci pa poročajo o povprečno 41.500 začetih preiskavah pranja denarja. Vendar pa je število preiskav, ki se nadaljujejo s kazenskim pregonom, zelo malo. Kot je navedeno zgoraj, mora biti odločitev javnega tožilca, da zaključi vsak primer, v katerem naj bi bilo storjeno kaznivo dejanje (FATF 2022).

Na podlagi velikega števila preiskav in majhnega števila kazenskih pregonov se domneva, da so večina le predhodne in da je velik del preiskav morda povezan s preiskavami predhodnih kaznivih dejanj, ki se ne obravnavajo kot ločene od pregona pranja denarja (FATF 2022).

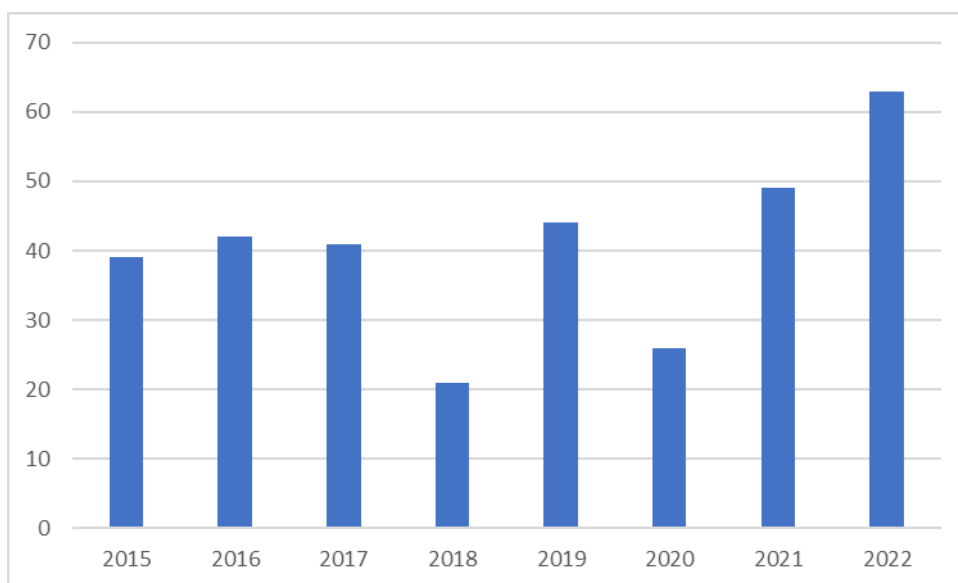
Slika 12: Statistika pregona v zvezi s pranjem denarjem v Sloveniji (Urad RS za preprečevanje pranja denarja, 2022)

Iz grafa je razvidnih največ obsodilnih obsodb za kaznivo dejanje pranja denarja leta 2021, in sicer kar 112 primerov. V obdobju 2016-2021 je bilo v povprečju 27 oprostilnih sodb ter v povprečju 44 uvedenih preiskav.

Slika 13: Kaznovanje oseb povezano z pranjem denarja v Nemčiji (FATF, 2022)

Kazenski razpon za kazniva dejanja pranja denarja v Nemčiji je od denarne kazni do zaporne kazni, zaporna kazen od 3 mesecev do 15 let pa je za huda kazniva dejanja. Vendar je večina kazni v primerih pranja denarja precej nizkih. Večina primerov se konča z denarno kaznijo ali zaporno kaznijo, krajšo od enega leta, medtem ko je najvišja globa do 10,8 milijona EUR. V praksi je najvišji možni znesek globe, naložene fizičnim osebam, v zadnjih petih letih 40.500 EUR s povprečno globo med 620 do 1.800 EUR. Leta 2020 se je 78 % primerov končalo z denarno kaznijo, 13 % pa z zaporno kaznijo, krajšo od enega leta. Le tri osebe so bile obsojene na zaporno kazen od 5 do 10 let (najvišja kazen, izrečena v letih 2015-2020) (FATF 2022).

Slika 14: Število podanih kazenskih ovadb policije za kaznivo dejanje pranja denarja (Urad RS za preprečevanje pranja denarja, 2022)

Zaradi utemeljenih sumov kaznivega dejanja pranja denarja je policija v letu 2021 podala 49 kazenskih ovadb. Približno 60 odstotkov vseh kazenskih ovadb je temeljilo na obvestilih urada za preprečevanje pranja denarja, v letu 21 pa le 24 odstotkov. V letu 2018 in 2020 je bilo podanih najmanj kazenskih ovadb v zadnjih desetih letih.

5.2 Preverjanje hipotez

V tem sklopu sledi preverjanje obeh v uvodu zastavljenih hipotez:

Hipoteza 1: Stopnja zaznavanja sumljivih transakcij je v Nemčiji v povprečju statistično značilno večja kot v Sloveniji.

Hipoteza 2: Delež oproščenih v zaznanih sumljivih transakcijah je v Sloveniji v povprečju statistično značilno večji kot v Nemčiji.

Obe hipotezi bom preveril s pomočjo Z-testa na deleže dveh populacij. Z-test temelji na preverjanju ničelne domneve o enakosti deležev:

$$H_0: p_1 - p_2 = 0$$

proti alternativni domnevi:

$$H_A: p_1 - p_2 \neq 0.$$

Ničelno domnevo preverimo s pomočjo testne statistike Z:

$$z = \frac{(p_1 - p_2) - 0}{\sqrt{p(1-p)\left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}\right)}}$$

pri čemer je n_1 velikost vzorca za delež p_1 , n_2 je velikost vzorca za delež p_2 , p pa je ocena deleža za skupno populacijo obeh vzorcev:

$$p = \frac{x_1 + x_2}{n_1 + n_2},$$

kjer x_1 in x_2 pomenita število ugodnih opazovanj v vzorcu 1 in v vzorcu 2. Deleža p_1 in p_2 dobimo po enačbi $p_i = \frac{x_i}{n_i}$ za vrednost $i = 1, 2$.

5.2.1 Hipoteza 1

Hipotezo 1 sem preveril na letnih podatkih za vsako leto obdobja med letoma 2018 in 2022 ter na skupnih podatkih za obdobje kot celoto. Rezultate prikazuje tabela 1.

Leto preverjanja hipoteze	Testna statistika Z	P -vrednost
2018	57,74	$\cong 0 < 0.05$
2019	64,06	$\cong 0 < 0.05$
2020	58,77	$\cong 0 < 0.05$
2021	57,59	$\cong 0 < 0.05$
2022	61,58	$\cong 0 < 0.05$
Skupaj med 2018 in 2022	132,88	$\cong 0 < 0.05$

Tabela 1: Rezultati hipoteze 1

Kot lahko vidimo iz rezultatov testnih statistik Z in pripadajočih p -vrednosti, lahko za vsako leto posebej zavrnamo ničelno domnevo o enakosti deležev zaznanih sumljivih transakcij v vseh transakcijah med Slovenijo in Nemčijo. Na podlagi razpoložljivih podatkov torej ne moremo reči, da je v Nemčiji in Sloveniji delež sumljivih transakcij v vseh transakcijah enak. V nasprotju s pričakovanji pod hipotezo 1 o tem, da je delež v Nemčiji večji od deleža v Sloveniji, se je izkazalo ravno obratno. Z -statistika je zelo velika, pričakovali smo pa negativno in zelo majhno. Ob tem sklepu lahko sklepamo, da so kriteriji strogosti pri zaznavanju sumljivosti transakcij verjetno strožji kot v Sloveniji. Natančni izračuni testnih statistik s pripadajočimi ukazi iz R studia so v prilogah.

5.2.2 Hipoteza 2

Hipotezo 2 sem prav tako preveril na letnih podatkih, ki pa se nanašajo na obdobje med letoma 2015 in 2022 ter za celotno obdobje naenkrat. Rezultati so zbrani v naslednji tabeli.

Leto preverjanja hipoteze	Testna statistika Z	P-vrednost
2015	8,622	$\cong 0 < 0.05$
2016	7,609	$\cong 0 < 0.05$
2017	9,153	$\cong 0 < 0.05$
2018	7,884	$\cong 0 < 0.05$
2019	5,973	$\cong 0 < 0.05$
2020	8,196	$\cong 0 < 0.05$
2021	9,180	$\cong 0 < 0.05$
2022	9,429	$\cong 0 < 0.05$
Skupaj med 2015 in 2022	25,961	$\cong 0 < 0.05$

Tabela 2: Rezultati hipoteze 2

Kot lahko vidimo iz rezultatov testnih statistik Z in pripadajočih p -vrednosti, lahko za vsako leto posebej zavrnejo ničelno domnevo o enakosti deležev zaznanih oproščenih transakcij v številu sumljivih transakcij med Slovenijo in Nemčijo. Na podlagi razpoložljivih podatkov torej ne moremo reči, da smo v Sloveniji enako uspešni kot v Nemčiji pri pravilnem razločevanju med sumljivimi in nesumljivimi transakcijami. Ta sklep velja ob pogoju, da so oproščeni pranja denarja tudi v resnici nedolžni in obsojeni pranja denarja v resnici krivi. Natančni izračuni testnih statistik s pripadajočimi ukazi iz R studia so v prilogah.

SKLEP

V diplomski nalogi sem se osredotočil na uspešnost preprečevanja pranja denarja v Sloveniji in Nemčiji. Pri tem sem predstavil in primerjal zakonodajni okvir, institucionalno strukturo in statistične podatke obeh držav. Posebej so me zanimala povezave med poročanimi sumljivimi transakcijami in uspešnostjo pregona pranja denarja.

Skozi teoretični in aplikativni del sem vsaj delno dosegel osrednji namen diplomske naloge, in sicer izboljšanje splošnega razumevanja področja pranja denarja in tehnik izboljšanja učinkovitosti preprečevanja in odkrivanja pranja denarja. Prav tako ugotavljam, da sem vsaj delno izpolnil tudi temeljne cilje diplomske naloge, ki vključujejo

- teoretične vidike pranja denarja,
- kratek prerez zgodovine pranja denarja,
- nekatere metode pranja denarja in odkrivanja pranja denarja,
- nekatere osrednje institucije za preprečevanje pranja denarja,
- nekatere temeljne dejavnike uspešnosti pregona pranja denarja,
- nekatere sodobne tehnike odkrivanja pranja denarja ter
- primerjalno analizo uspešnosti odkrivanja pranja denarja v Sloveniji in v Nemčiji.

Prvih pet ciljev se nanaša na različne teoretične vidike pranja denarja. Le te sem predstavil v prvi polovici diplomske naloge, ki prinaša opredelitev pojma pranja denarja z različnimi fazami njegovega pojavljanja in odkrivanja. V tem sklopu sem predstavil tudi različne metode, ki se uporabljajo za pranje denarja in s katerimi se soočajo institucije, ter jih podkrepil s praktičnimi primeri. Predstavljene so bile direktive za preprečevanje pranja denarja, ki jih določajo institucije, kot je Svet Evrope in FATF. Preučili (v nalogi do zdaj uporabljate 1. os. ednine) smo zakonodajni okvir, ki ureja preprečevanje pranja denarja, ter analizirali delovanje pristojnih institucij v Nemčiji in Sloveniji, kot so Urad za preprečevanje pranja denarja. Ugotovili smo, da je Slovenija v zadnjih letih naredila pomembne korake pri usklajevanju svoje zakonodaje z mednarodnimi standardi, kar vključuje uvedbo strožjih zahtev glede poročanja sumljivih transakcij, izboljšanje nadzora nad finančnimi institucijami ter krepitev sodelovanja med različnimi organi pregona.

Zadnji cilj je hkrati osrednji cilj diplomske naloge, ki je zahteval uporabo statističnih metod primerjalne analize na empiričnih podatkih. Le-tega sem dosegel s preverbo dveh zastavljenih temeljnih hipotez, ki sta se nanašali na razlike med uspešnostjo pregona pranja denarja med Slovenijo in Nemčijo:

- Hipoteza 1: Stopnja zaznavanja sumljivih transakcij je v Nemčiji v povprečju statistično značilno večja kot v Sloveniji.
- Hipoteza 2: Delež oproščenih v zaznanih sumljivih transakcijah je v Sloveniji v povprečju statistično značilno večji kot v Nemčiji.

V nasprotju s pričakovanji pod hipotezo 1 o tem, da je delež v Nemčiji večji od deleža v Sloveniji, se je izkazalo ravno obratno. Ob tem sklepu morda velja privzetek, da so kriteriji strogosti pri zaznavanju sumljivosti transakcij v Nemčiji verjetno strožji kot v Sloveniji. Druge hipoteze nismo mogli zavrniti in torej ne moremo trditi, da smo v Sloveniji enako uspešni kot v Nemčiji pri pravilnem razločevanju med sumljivimi in nesumljivimi transakcijami. Ob tej ugotovitvi velja privzetek, da so oproščeni pranja denarja tudi v resnici nedolžni in obsojeni pranja denarja v resnici krivi.

Za konec lahko ugotovimo, da se Slovenija lahko pri nadaljnjih prizadevanjih zgleduje po državah z bolj razvitimi sistemi za preprečevanje pranja denarja. Poleg krepitev zakonodajnega okvira in institucij je pomembno vlagati tudi v mednarodna sodelovanja, saj je pranje denarja globalen problem, ki ga ni mogoče uspešno reševati zgolj na nacionalni ravni. Ta diplomska naloga soglaša s tem, da je uspešnost odkrivanja pranja denarja odvisna od več dejavnikov, med katerimi velja izpostaviti učinkovito zakonodajo, ki omogoča hitro in odločno ukrepanje ob zaznavi sumljivih aktivnosti. Institucije, zadolžene za preprečevanje pranja denarja, morajo biti dobro usposobljene in ustrezno financirane.

REFERENCE

Alhajeri, R., & Alhashem, A. (2023). Using Artificial Intelligence to Combat Money Laundering. *Intelligent Information Management*, 15(4), 284-305.

AMF, 2021. Prevention of money laundering and terrorist financing. <https://www.amf-france.org/en/news-publications/depth/money-laundering> (pridobljeno 9. 6. 2024)

BaFin, 2020. BAFIN, Functions & history. https://www.bafin.de/EN/DieBaFin/AufgabenGeschichte/aufgabengeschichte_node_en.html (pridobljeno 1. 6. 2024)

Balaskas, A., & Franqueira, V. N. (2018, June). Analytical tools for blockchain: Review, taxonomy and open challenges. In *2018 International Conference on Cyber Security and Protection of Digital Services (Cyber Security)* (str. 1-8). IEEE.

Balaskas, A., & Franqueira, V. N. (2018, June). Analytical tools for blockchain: Review, taxonomy and open challenges. In *2018 International Conference on Cyber Security and Protection of Digital Services (Cyber Security)* (pp. 1-8). IEEE.

Banka Slovenije, 2024. Preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma. <https://www.bsi.si/financna-stabilnost/nadzor-bancnega-sistema/preprecevanje-pranja-denarja-in-financiranja-terorizma> (pidobljeno 31.8.2024)

CFI team. Hawala. <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/wealth-management/hawala/> (pridobljeno 15.5.2024)

Chohan, U. W. (2019). The FATF in the global financial architecture: challenges and implications.

Coin ATM Radar, 2024. Bitcoin ATM Installations Growth. <https://coinatmradar.com/charts/growth/> (pridobljeno 31.8.2024)

Comply advantage, 2023. EU anti money laundering directive. <https://complyadvantage.com/insights/eu-anti-money-laundering-directive/> (pridobljeno 30. 5. 2024)

Corporate Finance Institute, 2023. Hawala. <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/wealth-management/hawala/> (pridobljeno 5. 10. 2023)

Cotoc, C. N., Nițu, M., Șcheau, M. C., & Cozma, A. C. (2021). Efficiency of money laundering countermeasures: case studies from European Union member states. *Risks*, 9(6), 120.

Crumbley, D. L., & Apostolou, N. G. (2007). America's first (and most fearless) highprofile forensic accountant. *The Value Examiner*, 16-19.

David Grau, 2023. What Law Enforcement Needs to Know About Crypto Money Laundering. <https://www.cognyte.com/blog/anti-money-laundering-cryptocurrency/> (pridobljeno 6 .6. 2024)

Dow Jones, 2023. Cash-Intensive Businesses. <https://www.dowjones.com/professional/risk/glossary/financial-crime/risk-glossary-financial-crime-cash-intensive-money-laundering/> (pridobljeno 01. 4. 2024)

Dr. Vida Šeme Hočevar (2007). *Pranje denarja: Učinkovito odkrivanje in preprečevanje*. Ljubljana: GV založba.

EUROJUST (2022) in Eurostat (2024) (vir za Eurostat: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/product/view/demo_gind (pridobljeno 22. 08. 2024)

Eurojust, 2022. Poročilo pranja denarja. <https://www.eurojust.europa.eu/publication/eurojust-report-money-laundering> (pridobljeno 8. 10. 2023)

Europol, 2024. Money Laundering. <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-statistics/crime-areas/economic-crime/money-laundering> (pridobljeno 9. 6. 2024)

Eurospider, 2023. What is a cryptocurrency mixer? <https://www.eurospider.com/en/how-compliance/211-what-is-a-cryptocurrency-mixer> (pridobljeno 9. 6. 2024)

Eurostat. Population change - Demographic balance and crude rates at national level. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/product/view/demo_gind (pridobljeno, 23.08.2024)

Evropska komisija, 2017. Ocena tveganja pranja denarja in financiranja terorizma, ki vpliva na notranji trg in je povezano s čezmejnimi dejavnostmi. <https://www.gov.si/assets/organi-v-sestavi/UPPD/Dokumenti/Mednarodno-sodelovanje/Porocilo-komisije-EP-in-Svetu-o-oseni-tveganja-PDFT.pdf> (pridobljeno 20. 8. 2023)

FATF, 2022. Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures Germany. <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/mer/Mutual-Evaluation-Report-Germany-2022.pdf> (pridobljeno 25. 5. 2024)

Ferwerda, J. (2013). The Effects of Money Laundering. V: Research Handbook on Money Laundering, Unger, B. in van der Linde, D. (ur.). Cheltenham: Edward Elgar.

FFIEC, 2023. Risks associated with money laundering and terrorist financing. <https://bsaaml.ffiec.gov/manual/RisksAssociatedWithMoneyLaunderingAndTerroristFinancing/00> (pridobljeno 19. 8. 2023)

Financial crime academy, 2023. Cash Intensive Businesses: Exemplary Methods of Money Laundering in Non-Banks. <https://financialcrimeacademy.org/cash-intensive-businesses/> (pridobljeno 19. 8. 2023)

Financial crime academy, 2023. Understanding Crypto Money Laundering Methods: The Cryptocurrency Crime. <https://financialcrimeacademy.org/cryptocurrency-money-laundering-methods/> (pridobljeno 26. 8. 2023)

Financial crime academy, 2024. The History Of Money Laundering. <https://financialcrimeacademy.org/the-history-of-money-laundering/> (pridobljeno 9. 6. 2024)

Forgang, G. (2019). Money laundering through cryptocurrencies.

Garland, D. in Sparks, R. (2000). Criminology, social theory and the challenge of our times. British Journal of Criminology 40(189).

Gilmour, N. (2016). Understanding the practices behind money laundering—A rational choice interpretation. International Journal of Law, Crime and Justice, 44, 1-13.

IDnow, 2023. Anti-Money Laundering Directive (AMLD). <https://www.idnow.io/glossary/anti-money-laundering-directive-amld/> (pridobljeno 30. 8. 2023)

Interpol, 2023. Money laundering. <https://www.interpol.int/Crimes/Financial-crime/Money-laundering> (pridobljeno 10. 5. 2024)

Investopedia, 2021. Adam Hayes, What Is a Smurf and How Does Smurfing Work?. <https://www.investopedia.com/terms/s/smurf.asp> (pridobljeno 2. 6. 2024)

Investopedia, 2023. Eric Fontinelle, How To Open and Access an Offshore Bank Account. <https://www.investopedia.com/articles/pf/11/opening-an-offshore-bank-account.asp> (pridobljeno 9. 6. 2024)

Investopedia, 2023. James Chen, What Is Money Laundering?. <https://www.investopedia.com/terms/m/moneylaundering.asp> (pridobljeno 15. 5. 2024)

Investopedia, 2023. Julia Kagan, What Is Hawala? Money Transfer Without Money Movement. <https://www.investopedia.com/terms/h/hawala.asp> (pridobljeno 10. 4. 2024)

Investopedia, 2024. David Gorton, Taxes definition: Types, who pays and why. <https://www.investopedia.com/terms/t/taxes.asp> (pridobljeno 9. 6. 2024)

Kazenski zakonik, KZ-UPB1, 252. člen. <https://zakonodaja.com/zakon/kz/252-clen-pranje-denarja> (pridobljeno 15. 8. 2023)

Kruisbergen, E. W., Leukfeldt, E. R., Kleemans, E. R., & Roks, R. A. (2019). Money talks money laundering choices of organized crime offenders in a digital age. *Journal of Crime and Justice*, 42(5), 569-581.

Krzysztof, W. O. D. A. (2006). Money laundering techniques with electronic payment systems. *International Security. An International Journal*, 27-47.

Pavlidis, G. (2023). The birth of the new anti-money laundering authority: harnessing the power of EU-wide supervision. *Journal of Financial Crime*, (ahead-of-print).

Pavlidis, G. (2023). The birth of the new anti-money laundering authority: harnessing the power of EU-wide supervision. *Journal of Financial Crime*, (ahead-of-print).

PISRS. Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma (ZPPDFT-1). <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7132> (pridobljeno 15. 8. 2023)

Sanction scanner, 2023. Anti-Money Laundering (AML) in Germany. <https://sanctionscanner.com/Aml-Guide/anti-money-laundering-aml-in-germany-88> (pridobljeno 1. 9. 2023)

Statista, 2024. Number of Bitcoin ATMs worldwide from October 2013 to April 2024. <https://www.statista.com/statistics/343127/number-bitcoin-atms/> (pridobljeno 9. 6. 2024)

Sumsub, Alyssa Abrams, 2024. The Three Stages of Money Laundering and How Money Laundering Impacts Business. <https://sumsub.com/blog/3-stages-money-laundering/> (pridobljeno 9. 6. 2024)

Svet Evropske unije, 2023. Boj proti pranju denarja in financiranju terorizma. <https://www.consilium.europa.eu/sl/policies/fight-against-terrorism/fight-against-terrorist-financing/> (pridobljeno 28. 8. 2023)

Takáts, E. (2011). A theory of “crying wolf”: The economics of money laundering enforcement. *The Journal of Law, Economics, & Organization*, 27(1), 32-78.

Tax Foundation 2024. Tax. <https://taxfoundation.org/tax-basics/tax/> (pridobljeno 5. 6. 2024)

The Economic Times, 2023. What is 'Money laundering'. <https://economictimes.indiatimes.com/definition/money-laundering> (pridobljeno 15. 5. 2024)

Unger, B. (2013). Introduction. V: Research Handbook on Money Laundering, Unger, B. in van der Linde, D. (ur.). Cheltenham: Edward Elgar.

United Nations, 2023. Money laundering through cryptocurrencies. <https://syntheticdrugs.unodc.org/syntheticdrugs/en/cybercrime/laundryproceeds/moneylaundering.html> (pridobljeno 25. 8. 2023)

United Nations. 2023. Money laundering through cryptocurrencies. <https://syntheticdrugs.unodc.org/syntheticdrugs/en/cybercrime/laundryproceeds/moneylaundering.html> (pridobljeno 20. 5. 2024)

Urad Republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja . Poročilo o delu urada republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja za leto 2022. [https://www.gov.si/assets/organi-v-sestavi/UPPD/Dokumenti/Letna-porocila/Letno_porocilo UPPD 2022.pdf](https://www.gov.si/assets/organi-v-sestavi/UPPD/Dokumenti/Letna-porocila/Letno_porocilo_UPPD_2022.pdf) (pridobljeno 26. 6. 2024)

Urad RS za preprečevanje pranja denarja, 2023. O uradu za preprečevanje pranja denarja. <https://www.gov.si/drzavni-organi/organi-v-sestavi/urad-za-preprecevanje-pranja-denarja/o-uradu/> (pridobljeno 28. 8. 2023)

Urad RS za preprečevanje pranja denarja, 2023. Preprečevanje pranja denarja. <https://www.gov.si teme/preprecevanje-pranja-denarja/> (pridobljeno 15. 8. 2023)

Weld, J. B. (2011). Current International Money Laundering Trends and Anti-Money Laundering Co-Operation Measures. Resource Material Series (UNAFEI), 37-47.

Worlddata, 2023. Members of the EMU: Economic and Monetary Union. <https://www.worlddata.info/trade-agreements/emu-economic-and-monetary-union.php> (pridobljeno 20. 9. 2023).

Zoll, 2024. Financial Intelligence Unit, https://www.zoll.de/DE/Der-Zoll/Aufgaben-des-Zolls/Schutz-fuer-Mensch-Wirtschaft-und-Umwelt/FIU-Aufgaben/fiu-aufgaben_node.html (pridobljenio 26. 08. 2024)

PRILOGE

Priloga 1: Viri podatkov za izračune

Viri podatkov za opravljene transakcije po letih, Slovenija, št. transakcij po letih

Leto	Št. Transakcij iz računa na račun (v milijonih)
2018	41,84
2019	43,02
2020	44,31
2021	44,30
2022	44,79
2023	44,19

Vir podatkov: <https://data.ecb.europa.eu/data/datasets/PAY/dashboard>.

Opombe: Tabela prikazuje število transakcij z računa na račun v Sloveniji (ang. *direct debits*).

Viri podatkov za opravljene transakcije po letih, Nemčija, št. transakcij po letih

Leto	Št. Transakcij iz računa na račun (v milijonih)
2018	10.360,71
2019	10.688,35
2020	11.286,43
2021	11.757,79
2022	10.161,59
2023	9.439,38

Vir: <https://data.ecb.europa.eu/data/datasets/PAY/dashboard>.

Opombe: Tabela prikazuje število transakcij z računa na račun v Nemčiji (ang. *direct debits*).

Odločitve sodišč v Sloveniji:

Odločitev sodišča leta:	P ⁺ - pranje denarja	P ⁻ - ni pranja denarja
2022	113	35
2021	112	30
2020	101	29
2019	91	28
2018	83	27
2017	78	26
2016	69	22
2015	57	19

Podatki za Slovenijo dostopni na: https://www.gov.si/assets/organi-v-sestavi/UPPD/Dokumenti/Letna-porocila/Letno_porocilo_UPPD_2022.pdf.

Odločitve sodišč v Nemčiji:

Odločitev sodišča leta:	P ⁺ - pranje denarja	P ⁻ ni pranja denarja
2022	1.058	42
2021	1.352	46
2020	1.005	41
2019	678	47
2018	696	32
2017	727	22
2016	833	37
2015	713	19

Podatki za Nemčijo dostopni na: https://www.zoll.de/DE/FIU/Fachliche-Informationen/Jahresberichte/jahresberichte_node.html.

Priloga 2: Testne statistike za preverjanje hipoteze 1

Analiza 2022

Najprej izračunajmo oba deleža p_1 in p_2 . Oznaka 1 bo pomenila podatek za Slovenijo, oznaka 2 pa podatek za Nemčijo. Deleža: $p_1 = 0,0000033$ in $p_2 = 0,0000001$. Testna statistika za leto 2022 znaša:

$$\begin{aligned} z &= \frac{(p_1 - p_2) - 0}{\sqrt{p(1-p)\left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}\right)}} \cong \frac{0,0000033 - 0,0000001}{\sqrt{0,00000012 * \left(\frac{1}{44790000} + \frac{1}{10161590000}\right)}} \\ &\cong \frac{0,0000032}{\sqrt{2,70 * 10^{-15}}} \\ &\cong 61,58 \end{aligned}$$

Analiza 2021

Najprej izračunajmo oba deleža p_1 in p_2 . Oznaka 1 bo pomenila podatek za Slovenijo, oznaka 2 pa podatek za Nemčijo. Deleža: $p_1 = 0,0000032$ in $p_2 = 0,00000012$. Testna statistika za leto 2021 znaša:

$$z = \frac{(p_1 - p_2) - 0}{\sqrt{p(1-p)\left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}\right)}} \cong \frac{0,0000032 - 0,00000012}{\sqrt{0,00000013 * 0,00000022}} \cong \frac{0,00000308}{\sqrt{2,86 * 10^{-15}}} \cong 57,59$$

Analiza 2020

Najprej izračunajmo oba deleža p_1 in p_2 . Oznaka 1 bo pomenila podatek za Slovenijo, oznaka 2 pa podatek za Nemčijo. Deleža: $p_1 = 0,00000029$ in $p_2 = 0,000000092$. Testna statistika za leto 2020 znaša:

$$\begin{aligned} z &= \frac{(p_1 - p_2) - 0}{\sqrt{p(1-p)\left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}\right)}} \cong \frac{0,0000029 - 0,000000092}{\sqrt{0,0000001 * \left(\frac{1}{44310000} + \frac{1}{11286430000}\right)}} \\ &\cong \frac{0,0000028}{\sqrt{2,27 * 10^{-15}}} \cong 58,77 \end{aligned}$$

Analiza 2019

Najprej izračunajmo oba deleža p_1 in p_2 . Oznaka 1 bo pomenila podatek za Slovenijo, oznaka 2 pa podatek za Nemčijo. Deleža: $p_1 = 0,0000028$ in $p_2 = 0,000000067$. Testna statistika za leto 2019 znaša:

$$\begin{aligned} z &= \frac{(p_1 - p_2) - 0}{\sqrt{p(1-p)\left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}\right)}} = \frac{0,0000028 - 0,000000067}{\sqrt{0,000000078 * \left(\frac{1}{43020000} + \frac{1}{10688350000}\right)}} \\ &\cong \frac{0,000002733}{\sqrt{1,82 * 10^{-15}}} \cong 64,06 \end{aligned}$$

Analiza 2018

Najprej izračunajmo oba deleža p_1 in p_2 . Oznaka 1 bo pomenila podatek za Slovenijo, oznaka 2 pa podatek za Nemčijo. Deleža: $p_1 = 0,0000026$ in $p_2 = 0,00000007$. Testna statistika za leto 2018 znaša:

$$\begin{aligned} z &= \frac{(p_1 - p_2) - 0}{\sqrt{p(1-p)\left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}\right)}} = \frac{0,0000026 - 0,00000007}{\sqrt{0,000000008 * \left(\frac{1}{41840000} + \frac{1}{10360710000}\right)}} \\ &\cong \frac{0,00000253}{\sqrt{1,92 * 10^{-15}}} \\ &\cong 57,74 \end{aligned}$$

Analiza skupaj

Najprej izračunajmo oba deleža p_1 in p_2 . Oznaka 1 bo pomenila podatek za Slovenijo, oznaka 2 pa podatek za Nemčijo. Deleža: $p_1 = 0,000003$ in $p_2 = 9,21 * 10^{-8}$. Testna statistika za leto 2018 znaša:

$$\begin{aligned} z &= \frac{(p_1 - p_2) - 0}{\sqrt{p(1-p)\left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}\right)}} = \frac{0,000003 - 9,21 * 10^{-8}}{\sqrt{1,04 * 10^{-7} * \left(\frac{1}{218260000} + \frac{1}{54254870000}\right)}} \\ &\cong \frac{2,91 * 10^{-6}}{2,19 * 10^{-8}} \\ &\cong 132,88 \end{aligned}$$

Priloga 3: Testne statistike za preverjanje hipoteze 2

ANALIZA 2022

Najprej izračunajmo oba deleža p_1 in p_2 . Oznaka 1 bo pomenila podatek za Slovenijo, oznaka 2 pa podatek za Nemčijo. Deleža: $p_1 = 0,236$ in $p_2 = 0,038$. Testna statistika za leto 2022 znaša:

$$z = \frac{0,236 - 0,038}{\sqrt{0,062(1 - 0,062)\left(\frac{1}{148} + \frac{1}{1100}\right)}} \cong \frac{0,198}{\sqrt{0,058 * 0,008}} \cong 9,429.$$

Na podlagi ocenjene vrednosti testne statistike Z sprejmemo sklep glede na njej pripadajočo p -vrednost, ki v tem primeru znaša blizu 0. To pomeni, da lahko ničelno domnevo zavrnilo v prid alternativni domnevi in sprejmemo sklep, da se deleža zaznanih oproščenih transakcij v številu sumljivih transakcij med Slovenijo in Nemčijo značilno razlikujeta. Ker je delež za Slovenijo večji od deleža za Nemčijo, smo s tem pritrdili zastavljeni hipotezi oz. le-te nismo mogli zavrniti.

Analiza 2021

Najprej izračunajmo oba deleža p_1 in p_2 . Oznaka 1 bo pomenila podatek za Slovenijo, oznaka 2 pa podatek za Nemčijo. Deleža: $p_1 = 0,211$ in $p_2 = 0,033$. Testna statistika za leto 2021 znaša:

$$z = \frac{(p_1 - p_2) - 0}{\sqrt{p(1 - p)\left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}\right)}} = \frac{0,211 - 0,033}{\sqrt{0,049(1 - 0,049)\left(\frac{1}{142} + \frac{1}{1398}\right)}} = \frac{0,178}{\sqrt{0,047 * 0,008}} \cong 9,180$$

```
> pnorm(9.180, mean = 0, sd = 1, lower.tail = FALSE )  
[1] 2.155457e-20  
> |
```

Analiza 2020

Najprej izračunajmo oba deleža p_1 in p_2 . Oznaka 1 bo pomenila podatek za Slovenijo, oznaka 2 pa podatek za Nemčijo. Deleža: $p_1 = 0,223$ in $p_2 = 0,039$. Testna statistika za leto 2020 znaša:

$$z = \frac{(p_1 - p_2) - 0}{\sqrt{p(1 - p)\left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}\right)}} = \frac{0,223 - 0,039}{\sqrt{0,060(1 - 0,060)\left(\frac{1}{130} + \frac{1}{1005}\right)}} = \frac{0,184}{\sqrt{0,056 * 0,009}} \cong 8,196$$

```
> pnorm(8.196, mean = 0, sd = 1, lower.tail = FALSE )  
[1] 1.242592e-16
```

Analiza 2019

Najprej izračunajmo oba deleža p_1 in p_2 . Oznaka 1 bo pomenila podatek za Slovenijo, oznaka 2 pa podatek za Nemčijo. Deleža: $p_1 = 0,235$ in $p_2 = 0,065$. Testna statistika za leto 2019 znaša:

$$z = \frac{(p_1 - p_2) - 0}{\sqrt{p(1 - p)\left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}\right)}} = \frac{0,235 - 0,065}{\sqrt{0,089(1 - 0,089)\left(\frac{1}{119} + \frac{1}{725}\right)}} = \frac{0,17}{\sqrt{0,081 * 0,010}} \cong 5,973$$

```
> pnorm(5.973, mean = 0, sd = 1, lower.tail = FALSE )
[1] 1.16465e-09
```

Analiza 2018

Najprej izračunajmo oba deleža p_1 in p_2 . Oznaka 1 bo pomenila podatek za Slovenijo, oznaka 2 pa podatek za Nemčijo. Deleža: $p_1 = 0,245$ in $p_2 = 0,044$. Testna statistika za leto 2018 znaša:

$$z = \frac{(p_1 - p_2) - 0}{\sqrt{p(1-p)\left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}\right)}} = \frac{0,245 - 0,044}{\sqrt{0,070(1 - 0,070)\left(\frac{1}{110} + \frac{1}{728}\right)}} = \frac{0,201}{\sqrt{0,065 * 0,010}} \cong 7,884$$

```
> pnorm(7.884, mean = 0, sd = 1, lower.tail = FALSE )
[1] 1.585321e-15
```

Analiza 2017

Najprej izračunajmo oba deleža p_1 in p_2 . Oznaka 1 bo pomenila podatek za Slovenijo, oznaka 2 pa podatek za Nemčijo. Deleža: $p_1 = 0,25$ in $p_2 = 0,029$. Testna statistika za leto 2017 znaša:

$$z = \frac{(p_1 - p_2) - 0}{\sqrt{p(1-p)\left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}\right)}} = \frac{0,25 - 0,029}{\sqrt{0,056(1 - 0,056)\left(\frac{1}{104} + \frac{1}{749}\right)}} = \frac{0,221}{\sqrt{0,053 * 0,011}} \cong 9,153$$

```
> pnorm(9.153, mean = 0, sd = 1, lower.tail = FALSE )
[1] 2.768699e-20
> pnorm(9.153, mean = 0, sd = 1, lower.tail = TRUE )
[1] 1
```

Analiza 2016

Najprej izračunajmo oba deleža p_1 in p_2 . Oznaka 1 bo pomenila podatek za Slovenijo, oznaka 2 pa podatek za Nemčijo. Deleža: $p_1 = 0,242$ in $p_2 = 0,043$. Testna statistika za leto 2016 znaša:

$$z = \frac{(p_1 - p_2) - 0}{\sqrt{p(1-p)\left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}\right)}} = \frac{0,242 - 0,043}{\sqrt{0,061(1 - 0,061)\left(\frac{1}{91} + \frac{1}{870}\right)}} = \frac{0,199}{\sqrt{0,057 * 0,012}} \cong 7,609$$

```
> pnorm(7.609, mean = 0, sd = 1, lower.tail = FALSE )
[1] 1.381124e-14
> pnorm(7.609, mean = 0, sd = 1, lower.tail = TRUE )
[1] 1
```

Analiza 2015

Najprej izračunajmo oba deleža p_1 in p_2 . Oznaka 1 bo pomenila podatek za Slovenijo, oznaka 2 pa podatek za Nemčijo. Deleža: $p_1 = 0,25$ in $p_2 = 0,026$. Testna statistika za leto 2015 znaša:

$$z = \frac{(p_1 - p_2) - 0}{\sqrt{p(1-p)\left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}\right)}} = \frac{0,25 - 0,026}{\sqrt{0,047(1 - 0,047)\left(\frac{1}{76} + \frac{1}{732}\right)}} = \frac{0,224}{\sqrt{0,045 * 0,015}} \cong 8,622$$

```
> pnorm(8.622, mean = 0, sd = 1, lower.tail = FALSE )
[1] 3.289735e-18
> pnorm(8.622, mean = 0, sd = 1, lower.tail = TRUE )
[1] 1
```

Skupaj

Najprej izračunajmo oba deleža p_1 in p_2 . Oznaka 1 bo pomenila podatek za Slovenijo, oznaka 2 pa podatek za Nemčijo. Deleža: $p_1 = 0,235$ in $p_2 = 0,039$. Testna statistika za leto 2015 znaša:

$$z = \frac{(p_1 - p_2) - 0}{\sqrt{p(1-p)\left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}\right)}} = \frac{0,235 - 0,039}{\sqrt{0,061(1 - 0,061)\left(\frac{1}{920} + \frac{1}{7307}\right)}} = \frac{0,196}{\sqrt{0,057 * 0,001}}$$

$$= 25,961$$

```
> pnorm(25.961, mean = 0, sd = 1, lower.tail = FALSE )
[1] 6.830556e-149
> pnorm(25.961, mean = 0, sd = 1, lower.tail = TRUE )
[1] 1
```

POVZETEK

Analiza uspešnosti odkrivanja pranja denarja: primerjava Slovenije in Nemčije.

Diplomska naloga izpostavi problem pranja denarja, ki predstavlja globalno grožnjo in spodkopava finančne sisteme in stabilnost držav. Pranje denarja je kaznivo dejanje, katerega bistvo je prikrivanje izvora premoženjske koristi in njegove uporabe v zakonitih dejavnostih. Naloga se osredotoča predvsem na primerjalno analizo zakonodajnih okvirjev, institucionalnih struktur ter statističnih podatkov, ki se nanašajo na pranje denarja v Sloveniji in Nemčiji. V nalogi najprej obravnavamo teoretična izhodišča namenjena definiranju pojma pranja denarja in njegovih različnih faz. Predstavljene so različne metode, ki se uporabljajo za pranje denarja, kot so navidezna podjetja, uporaba bančnih transakcij in druge tehnike, s katerimi se soočajo pristojne institucije. Predstavljene so tudi ključne mednarodne direktive za preprečevanje pranja denarja in vpliv teh direktiv na nacionalno zakonodajo. V tem kontekstu sem analiziral zakonodajni okvir, ki ureja preprečevanje pranja denarja v Sloveniji in Nemčiji. Ugotovitve kažejo, da ima Slovenija višji delež zaznanih sumljivih transakcij kot Nemčija, kar lahko vodi do ugotovitve, da so kriteriji za zaznavanje sumljivih transakcij v Nemčiji strožji. Prav tako imajo institucije v Nemčiji več virov in usposobljenosti za obravnavo primerov. Slovenija ima statistično gledano večji delež oproščenih oseb v primerih pranja denarja kot Nemčija. Iz tega lahko sklepamo na manjšo uspešnost slovenskega pravosodnega sistema pri pregonu pranja denarja, kot posledica pa se lahko določeni storilci pranja denarja izognejo kazni. Pranje denarja postaja zaradi večje globalizacije vse bolj mednarodni problem, ki presega nacionalne meje. Mednarodno sodelovanje pripomore k skupnim rešitvam in usklajenim ukrepom. Velik vpliv na nove tipologije pranja denarja predstavljata hitro rastoči novi tehnologiji, kot sta umetna inteligenca in »blockchain«, kateri se iz dneva v dan vedno bolj razvijata. Uspešnost odkrivanja pranja denarja je odvisna od več med seboj povezanih dejavnikov, med katerimi so stroga zakonodaja, usposobljene institucije in učinkovito mednarodno sodelovanje. Ključnega pomena pri tem pa je, da Slovenija še naprej usklajuje svojo zakonodajo z mednarodnimi standardi ter posodablja sistem za preprečevanja pranja denarja.

Ključne besede: pranje denarja, tipologije pranja denarja, sumljive transakcije, mednarodne direktive, primerjalna analiza

SUMMARY

The thesis emphasizes the issue of money laundering, a significant global threat that erodes the stability of financial systems in countries worldwide. Money laundering is a criminal activity aimed at disguising the source of financial gains and integrating them into legitimate financial activities. The task primarily involves conducting a comparative analysis of the legislative frameworks, institutional structures, and statistical data regarding money laundering in Slovenia and Germany. The assignment begins with a discussion of theoretical foundations aimed at defining the concept of money laundering and its various stages. The text discusses various methods of money laundering, including the use of shell companies, bank transactions, and other techniques. It outlines key international directives for preventing money laundering and examines their impact on national legislation. In addition, it analyzes the legislative framework governing the prevention of money laundering in Slovenia and Germany. The findings show that Slovenia has a higher rate of detected suspicious transactions compared to Germany, suggesting that Germany may have stricter criteria for identifying suspicious transactions. Additionally, institutions in Germany have more resources and expertise to handle such cases. Statistically, Slovenia also has a higher proportion of individuals acquitted in money laundering cases than Germany, indicating that the Slovenian justice system may be less effective in prosecuting money laundering. The text also acknowledges that money laundering is increasingly becoming an international issue, transcending national borders. International cooperation is emphasized as a crucial aspect for finding joint solutions and implementing coordinated measures. Furthermore, it highlights the influence of rapidly evolving technologies like artificial intelligence and blockchain on the new typologies of money laundering. The success of detecting money laundering is contingent upon strict legislation, capable institutions, and effective international cooperation. Therefore, it underscores the importance of Slovenia continuing to align its legislation with international standards and updating its money laundering prevention system.

Key words: money laundering, typologies of money laundering, suspicious transactions, international directives, comparative analysis